

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

DEPARTAMENT NAUKI, OŚWIATY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

Nr ewid.: 178/2004/P/04/080/KNO
KNO - 41003/2004

Informacja o wynikach kontroli wykorzystania pracowni komputerowych w szkołach

W a r s z a w a g r u d z i e Ń 2 0 0 4 r .

Misją: *Najwyższej Izby Kontroli jest dbałość o gospodarność i skuteczność w służbie publicznej dla Rzeczypospolitej Polskiej*

Wizją: *Najwyższej Izby Kontroli jest cieszący się powszechnym autorytetem najwyższy organ kontroli państwowej, którego raporty będą oczekiwanym i poszukiwanym źródłem informacji dla organów władzy i społeczeństwa*

**Informacja
o wynikach kontroli wykorzystania
pracowni komputerowych
w szkołach**

Dyrektor Departamentu Nauki,
Oświaty i Dziedzictwa Narodowego

Grzegorz Buczyński

Akceptuję:
Zbigniew Wesołowski

Wiceprezes
Najwyższej Izby Kontroli

Zatwierdzam:
Miroslaw Sekuła

Prezes
Najwyższej Izby Kontroli
Warszawa, dnia 23 grudnia 2004 r.

Najwyższa Izba Kontroli
ul. Filtrowa 57
00-950 Warszawa
tel./fax: 0-prefiks-22-825 44 81
www.nik.gov.pl

SPIS TREŚCI

1. Wprowadzenie	1
2. Podsumowanie wyników kontroli	3
2.1. Ogólna ocena kontrolowanej działalności	3
2.2. Synteza wyników kontroli	4
2.3. Uwagi końcowe i wnioski	7
3. Ważniejsze wyniki kontroli	8
3.1. Charakterystyka stanu prawnego oraz uwarunkowań ekonomicznych i organizacyjnych	8
3.2. Istotne ustalenia kontroli	16
3.2.1. Realizacja zadań MENiS związanych z wyposażaniem szkół w sprzęt komputerowy oraz wdrażaniem zastosowań edukacyjnych informatyki	16
3.2.2. Nadzór kuratorów oświaty nad wyposażaniem szkół w sprzęt komputerowy i realizacją zadań szkół w zakresie informatyzacji procesu edukacyjnego	24
3.2.3. Wykorzystanie pracowni komputerowych w szkołach objętych kontrolą	30
4. Informacje dodatkowe o przeprowadzonej kontroli	41
4.1. Przygotowanie kontroli	41
4.2. Postępowanie kontrolne i działania podjęte po zakończeniu kontroli	41

Załączniki

- 5.1. Wykaz skontrolowanych podmiotów oraz jednostek organizacyjnych NIK, które przeprowadziły w nich kontrole.
- 5.2. Lista osób zajmujących kierownicze stanowiska, odpowiedzialnych za kontrolowaną działalność.
- 5.3. Wykaz organów, którym przekazano informację o wynikach kontroli.
- 5.4. Wykaz ważniejszych aktów normatywnych dotyczących kontrolowanej działalności.
- 5.5. Wybrane dane za lata 1998-2003 dotyczące standardu technicznego komputerów uczniowskich w pracowniach zakupionych centralnie.
- 5.6. Wybrane dane dotyczące liczby dzieci w wieku 15 lat w krajach europejskich przypadających na jeden komputer w szkole.
- 5.7. Liczba pracowni komputerowych i komputerów zakupionych centralnie przez Ministerstwo w latach 1998-2004 (I kwartał).
- 5.8. Wybrane dane MENiS dotyczące liczby szkół posiadających pracownie komputerowe oraz komputerów w szkołach przeznaczonych dla uczniów, w tym komputerów posiadających połączenie z internetem (stan na koniec I kw. 2004 r.).
- 5.9. Wzrost liczby pracowni komputerowych w szkołach w latach szkolnych 1999/2000 – 2003/2004.

1. Wprowadzenie

Kontrola (P/04/080) pn. „Wykorzystanie pracowni komputerowych w szkołach”. podjęta została z inicjatywy Najwyższej Izby Kontroli. Kontrola objęła lata szkolne 2002/2003 i 2003/2004 i przeprowadzona została w okresie od 3 lutego do 30 czerwca 2004 r.

Celem kontroli było dokonanie oceny wykorzystania szkolnych pracowni komputerowych, w tym oceny: stanu realizacji programów centralnego wyposażenia szkół w pracownie komputerowe i oprogramowanie, warunków lokalowych i organizacyjnych funkcjonowania szkolnych pracowni komputerowych, wykorzystania sprzętu komputerowego w nauczaniu oraz przygotowania nauczycieli do informatyzacji procesu dydaktycznego.

Kontrolą objęto: Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu (MENiS), 7 Kuratoriów Oświaty (w Białymstoku, Gdańsku, Katowicach, Krakowie, Łodzi, Szczecinie i Warszawie), a także 33 publiczne szkoły dla dzieci i młodzieży (podstawowe, gimnazja, licea ogólnokształcące i zespoły szkół) dysponujące pracowniami komputerowymi.

Zestawienie jednostek objętych kontrolą stanowi załącznik 5.1. do informacji.

Kontrolę w MENiS i kuratoriach oświaty przeprowadzono z uwzględnieniem kryteriów określonych w art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹, zwanej dalej „ustawą o NIK”, tj. pod kątem: legalności, gospodarności, celowości i rzetelności. Kontrolę w szkołach, dla których organami prowadzącymi są jednostki samorządu terytorialnego, przeprowadzono z uwzględnieniem kryteriów określonych w art. 5 ust. 2 ustawy o NIK, tj. pod kątem: legalności, gospodarności i rzetelności.

W kontroli uczestniczyły Delegatury NIK w Białymstoku, Gdańsku, Katowicach, Krakowie, Łodzi, Szczecinie i Warszawie oraz Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego (koordynujący kontrolę).

Badania kontrolne w MENiS dotyczyły:

- 1) realizacji programów wyposażenia szkół w pracownie komputerowe pn.: „Pracownia internetowa w każdej gminie”, „Pracownia komputerowa w każdym gimnazjum” i „Pracownia komputerowa w każdej szkole”,
- 2) wyposażenia szkół w sprzęt komputerowy i oprogramowanie,
- 3) zasadności kryteriów przyjętych przy rozdziale szkolnych pracowni komputerowych i wyborze określonych standardów sprzętu komputerowego oraz oprogramowania kierowanego do szkół,
- 4) działań związanych z zapewnieniem szkołom dostępu do internetu.

¹ Dz. U. z 2001 r. Nr 85, poz. 937, ze zm.

Kontrolą w kuratoriach oświaty objęto:

- 1) nadzór nad przebiegiem informatyzacji procesu dydaktycznego i wykorzystaniem szkolnych pracowni komputerowych,
- 2) zagadnienia związane z rozdziałem pracowni komputerowych dla szkół,
- 3) wyposażenie szkół w sprzęt komputerowy i oprogramowanie przeznaczone dla celów dydaktycznych,
- 4) działania służące przygotowaniu nauczycieli do posługiwania się technologiami informatycznymi.

W szkołach publicznych, dysponujących pracowniami komputerowymi, kontrolą objęto:

- 1) wyposażenie w sprzęt informatyczny i oprogramowanie,
- 2) organizację pracowni komputerowej,
- 3) wykorzystanie zainstalowanego w pracowni sprzętu informatycznego i oprogramowania w działalności dydaktycznej szkoły,
- 4) wykorzystanie przez szkołę łączności internetowych,
- 5) przygotowanie nauczycieli do nauczania i stosowania technologii informatycznych,
- 6) zabezpieczenie sprzętu i zasobów informatycznych pracowni komputerowych.

Podjęcie kontroli uzasadniał postępujący rozwój zastosowań informatyki w szkołach, w tym szerokich zastosowań edukacyjnych oraz potrzeba dokonania oceny dotychczasowych działań służących informatyzacji publicznych szkół dla dzieci i młodzieży. Skontrolowane zagadnienia dotyczą programów centralnego wyposażania szkół publicznych w sprzęt komputerowy i oprogramowanie realizowanych w latach 1998-2004 i finansowanych z budżetu państwa, na co przeznaczono (do czasu zakończenia kontroli) kwotę 387,1 mln zł.

Liczba szkół publicznych wszystkich typów posiadających pracownie komputerowe zwiększyła się w latach szkolnych 1999/2000-2003/2004 (według MENIS, stan ze stycznia 2004 r.) z 8.137 do 18.223 (wzrost o 123,9%), w tym 9.950 pracowni pochodziło z zakupów finansowanych centralnie (54,6% ogółu). W ww. okresie pracownie komputerowe zakupione centralnie otrzymały:

1) szkoły podstawowe	–	2.583,
2) gimnazja	–	4.994,
3) szkoły ponadgimnazjalne	–	1.973.

2. Podsumowanie wyników kontroli

2.1. Ogólna ocena kontrolowanej działalności

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia działalność MENiS oraz skontrolowanych kuratoriów oświaty i szkół publicznych w zakresie wykorzystania pracowni komputerowych w szkołach, mimo stwierdzenia nieprawidłowości.

Działania MENiS związane z wyposażaniem szkół w pracownie komputerowe tworzyły, w ramach posiadanych środków budżetowych, bazę materialną i podstawowe warunki techniczne do wykorzystania informatyki w działalności dydaktycznej szkół publicznych. Potrzeby w tym zakresie uwzględnione zostały również w podstawach programowych i ramowych planach nauczania obowiązujących w szkołach. Objęte kontrolą kuratoria oświaty oraz dyrektorzy szkół publicznych podejmowali działania na rzecz coraz szerszego wykorzystania pracowni komputerowych i informatyzacji procesu dydaktycznego.

Stwierdzone nieprawidłowości w MENiS polegały na zakupieniu dla szkół pracowni komputerowych obejmujących 9 stanowisk uczniowskich, co ze względu na liczebność oddziałów szkolnych powodowało trudności organizacyjne w prowadzeniu zajęć oraz na braku opracowania standardów wymagań dotyczących posługiwania się przez nauczycieli sprzętem komputerowym.

Nieprawidłowości w działalności kuratorów oświaty polegały na stosowaniu niejednorodnych narzędzi pomiaru jakości pracy szkół w zakresie edukacji informatycznej i informatyzacji procesu edukacyjnego. Nieprawidłowości związane z wykorzystaniem pracowni komputerowych w szkołach polegały w szczególności na:

- 1) ograniczeniu wykorzystania pracowni komputerowych we wszystkich skontrolowanych szkołach głównie do prowadzenia zajęć z zakresu informatyki oraz przypadkach niepełnego lub niewłaściwego ich wykorzystania (w 39,4% skontrolowanych szkół),
- 2) niepełnym wykorzystywaniu oprogramowania komputerowego przekazanego szkołom w ramach zakupów centralnych (w 60,6% szkół),
- 3) nieprzestrzeganiu zasad użytkowania oprogramowania komputerowego (51,0% szkół),
- 4) braku dostosowanej do potrzeb obsady nauczycieli przygotowanych do prowadzenia zajęć z informatyki (20,7% szkół).

Największymi przeszkodami w informatyzacji procesu dydaktycznego było niewystarczające wyposażenie szkół w sprzęt komputerowy oraz niepełne przygotowanie zawodowe nauczycieli do posługiwania się sprzętem komputerowym i technologią informatyczną w dydaktyce. Jedynie 29,5% ogółu szkół ponadgimnazjalnych posiadało pracownie komputerowe, przy analogicznym wskaźniku w gimnazjach wynoszącym 76,7% i w szkołach podstawowych 68,3%.

2.2. Synteza wyników kontroli

- 1. Podstawowe zadania MENiS związane z wyposażaniem szkół w sprzęt komputerowy obejmowały zrealizowanie upoważnień zawartych w ustawach budżetowych na lata 1998-2004 do dokonania centralnych zakupów sprzętu komputerowego i oprogramowania dla szkół. W ocenie NIK, zadania te zrealizowano w sposób gospodarny, rzetelnie rozliczając środki prelimitowane na ten cel w rezerwach celowych budżetu państwa. W latach 1998-2004 do czasu zakończenia kontroli wykorzystano na wspomniane zakupy kwotę 387,1 mln zł.**

Podkreślić należy, że centralna forma zakupów jednolitych standardów komputerów i oprogramowania dla szkół, obok związanej z tym racjonalizacji kosztów, była czynnikiem aktywizującym organy prowadzące szkoły do podejmowania dalszych zakupów sprzętu komputerowego dla szkół, z wykorzystaniem środków budżetów samorządowych. W efekcie liczba szkół posiadających pracownie komputerowe zwiększyła się w latach szkolnych 1999/2000-2003/2004 (według danych MENiS, stan ze stycznia 2004 r.) z 8.137 do 18.223 (wzrost o 123,9%), w tym 9.950 pracowni (54,6% ich ogółu) pochodziło z zakupów centralnych (str. 16).

Do czasu zakończenia kontroli MENiS nie określił standardów związanych z umiejętnościami wymaganymi od ogółu nauczycieli w posługiwaniu się sprzętem komputerowym i zastosowaniami informatyki w procesie edukacyjnym. W ocenie NIK, brak standardów utrudnia powiązanie kwestii stosowania technologii informacyjnej z wymaganiami egzaminacyjnymi, dotyczącymi awansu na kolejne stopnie nauczycielskie oraz wprowadzenie przepisów zobowiązujących uczelnie kształcące nauczycieli do realizacji zajęć dotyczących wykorzystywania technologii informacyjnych i komunikacyjnych oraz stosowania ich w nauczaniu. Nie wypracowano również jednolitych standardów oraz narzędzi służących dokonywaniu pomiaru jakości pracy szkół w zagadnieniach wykorzystywania technik informatycznych w procesie dydaktycznym. Badania takie w skontrolowanych kuratoriach oświaty były znacznie zróżnicowane co do zakresu i metodologii (str. 23 - 24, 28 - 29).

- 2. Pracownie zakupione centralnie obejmowały w podstawowym zakresie 9 stanowisk uczniowskich oraz komputer nauczycielski stanowiący równocześnie serwer sieci komputerowej pracowni. Przyjęty standard liczby komputerów, również przy założeniu prowadzenia zajęć w pracowni w podziale na grupy, nie był dostosowany do statystycznej liczby uczniów w oddziale szkolnym.**

W latach 2002-2003 w publicznych szkołach podstawowych liczba uczniów przypadająca na jeden oddział wynosiła odpowiednio 20,7 oraz 21,7. W publicznych gimnazjach, do których głównie kierowano pracownie komputerowe, odpowiednio 24,6 oraz 24,5 uczniów. Liczba stanowisk komputerowych w pracowni determinowała w ramach posiadanych środków liczbę zakupionych pracowni, jednak liczba tych komputerów miała bezpośredni wpływ na utrudnienia w prowadzeniu zajęć w tych pracowniach (str. 18).

- 3. Jedną z najważniejszych przeszkód w systemowym rozwiązywaniu problemów związanych z informatyzacją procesu dydaktycznego było niewystarczające wyposażenie szkół w sprzęt komputerowy. Jedynie 29,5% ogółu szkół ponadgimnazjalnych posiadało pracownie komputerowe, przy analogicznym wskaźniku w gimnazjach wynoszącym 76,7% i w szkołach podstawowych 68,3%.**

W ocenie tej uwzględnić przy tym należy czynnik szybkiego starzenia się technologicznego komputerów posiadanych przez szkoły, co dotyczyło głównie pracowni komputerowych pochodzących z pierwszego okresu realizacji zakupów centralnych w latach 1998-2000 (str. 17-19).

Dodatkowym czynnikiem ograniczającym proces informatyzacji procesu dydaktycznego był w latach 1998-2003 brak w szkołach przenośnego sprzętu komputerowego umożliwiającego szersze wykorzystywanie komputera do prowadzenia różnorodnych zajęć edukacyjnych, również poza pracowniami komputerowymi. Pozytywnie ocenić należy natomiast przewidzianą w ramach zakupów centralnych możliwość wyboru przez szkołę zróżnicowanych technologii standardów sprzętu komputerowego, a także zróżnicowanych standardów oprogramowania systemowego i sieciowego pracowni

- 4. Nieprawidłowości związane z wyposażaniem szkół w pracownie komputerowe wystąpiły przede wszystkim na etapie przyznawania tych pracowni szkołom w poszczególnych województwach, co wynikało z niedostatecznej wnikliwości kuratoriów oświaty w weryfikowaniu danych przedstawianych przez szkoły ubiegające się o pracownie oraz braku dostatecznego nadzoru nad realizacją tych dostaw (str. 24-29).**

W ocenie NIK, istotnym czynnikiem mającym negatywny wpływ na efektywność sprawowanego nadzoru pedagogicznego w zagadnieniach edukacji informatycznej były niezadowalające rozwiązania organizacyjne w kuratoriach oświaty, w tym m.in. przypisywanie większości zadań do jednoosobowych stanowisk pracy wojewódzkich koordynatorów edukacji informatycznej, co miało miejsce w 5 z 7 skontrolowanych kuratoriów oświaty.

Przygotowanie zawodowe do oceniania i mierzenia jakości pracy szkół w dziedzinie informatyki w przypadku pozostałych wizytatorów realizujących zadania nadzoru pedagogicznego było znacznie zróżnicowane, zaś osoby mające takie przygotowanie w postaci ukończonych studiów podyplomowych lub kursów doskonalących stanowiły w 3 skontrolowanych kuratoriach oświaty od 16,6% do 89,8% liczby wizytatorów zatrudnionych w tych kuratoriach (str. 28).

- 5. W większości skontrolowanych szkół pracownie komputerowe wykorzystywane były głównie do prowadzenia zajęć z informatyki. Zajęcia nie związane z informatyką, wynikające z ramowych planów nauczania, organizowano w pracowniach komputerowych w 15 szkołach (45,5%). Zajęcia takie miały jednak charakter okazjonalny i w skali roku szkolnego nie przekraczały łącznie około 120 godzin lekcyjnych w szkole.**

W ocenie NIK, ograniczenie wykorzystania pracowni głównie do realizacji obowiązkowego wymiaru zajęć edukacyjnych z informatyki skutkowało przede wszystkim niewykorzystaniem posiadanego przez szkoły sprzętu komputerowego i łączy internetowych. Sytuacja taka wystąpiła w 9 szkołach (27,3%), w tym w 4 przypadkach stwierdzono wynajmowanie pracowni innym podmiotom. W 4 skontrolowanych szkołach komputery przeznaczone do celów dydaktycznych służyły niezgodnie z tym przeznaczeniem działalności administracyjnej (str. 31-34).

Pozytywnie należy natomiast ocenić działania związane z tworzeniem w szkołach centrów multimedialnych w bibliotekach szkolnych i na ogół dobre wyposażenie tych bibliotek w literaturę z dziedziny informatyki (str. 18 i 35).

6. Umiejętności posiadane przez nauczycieli były w większości przypadków niewystarczające do prowadzenia zajęć dydaktycznych z wykorzystaniem pracowni komputerowej, pomimo że w skontrolowanych szkołach 46,2% nauczycieli uczestniczyło w różnorodnych szkoleniach i kursach z zakresu informatyki.

Przygotowanie w zakresie wykorzystywania pracowni komputerowych do prowadzenia zajęć deklarowało 26,0% nauczycieli w skontrolowanych szkołach (str. 36). Brak kwalifikowanej kadry nauczycieli dotyczył także nauczycieli przedmiotów informatycznych, co wystąpiło średnio w 20,7% szkół nadzorowanych przez skontrolowane kuratoria oświaty (str. 30).

W ocenie NIK, dane te wskazują na istotne ograniczenia w możliwościach informatyzacji procesu dydaktycznego w szkołach. Świadczyły o tym wyniki anonimowej ankiety, którą objęto 823 nauczycieli, tj. 78,2% nauczycieli skontrolowanych szkół. W grupie tej 33,1% badanych stwierdziło, że posługiwanie się komputerem nie sprawia im żadnych trudności, 49,1% badanych napotykało w tym zakresie trudności, 13,8% osób korzystało z komputera wyłącznie z pomocą innej osoby, a 4,0% osób w ogóle nie posiadało umiejętności posługiwania się komputerem. Równocześnie 80,7% osób deklarowało potrzebę odbycia szkolenia lub kursu z zakresu informatyki i posługiwania się sprzętem komputerowym.

7. W większości skontrolowanych szkół stwierdzono nieprawidłowości związane z wykorzystaniem oprogramowania komputerowego.

W 17 z 33 skontrolowanych szkół (51,5%) stwierdzono przypadki użytkowania oprogramowania komputerowego bez wymaganych licencji producenta tego oprogramowania. Ponadto w 24 skontrolowanych szkołach (72,7%) nie zapewniono ochrony antywirusowej zasobów informatycznych pracowni, a w 20 szkołach (60,6%) nie wykorzystywano w pełni oprogramowania dostarczonego w ramach zakupów centralnych. W 19 szkołach wystąpiły ponadto nieprawidłowości w prowadzeniu ewidencji programów komputerowych (str. 38-39).

8. Zajęcia w pracowniach komputerowych w 32 z 33 skontrolowanych szkół odpowiadały wymogom rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach² oraz rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 1 grudnia 1998 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy na stanowiskach wyposażonych w monitory ekranowe³.
9. Oceniając pozytywnie różnorodne działania służące zabezpieczeniu pracowni przed włamaniem i kradzieżą podkreślić należy, że w 3 skontrolowanych szkołach (9,0%) w okresie użytkowania pracowni komputerowych doszło do kradzieży całości lub części zgromadzonego tam sprzętu komputerowego, a w 1 szkole stwierdzono nieprawidłowości związane z zabezpieczeniem mienia pracowni komputerowej (str. 40).

Kontrola wykazała również, że w wyniku zaniedbań sprzęt komputerowy w dyspozycji 13 skontrolowanych szkół (39,4%) był błędnie zaewidencjonowany księgowo, a w 3 przypadkach zaniechano jego oznakowania. W 5 skontrolowanych szkołach (15,2%) nie wyznaczono nauczycieli pełniących funkcję opiekunów pracowni komputerowych. W ocenie NIK, przypisanie takich zadań określonym nauczycielom (co miało miejsce w pozostałych 28 szkołach) służyło dbałości o zorganizowanie należytego zabezpieczenia mienia i właściwej eksploatacji sprzętu komputerowego.

2.3. Uwagi końcowe i wnioski

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli za konieczne uznać należy podjęcie działań zmierzających do kompleksowego wyposażenia szkół w sprzęt komputerowy oraz stworzenie warunków do pełnego wykorzystania tego sprzętu do celów dydaktycznych.

W realizacji ww. celów Minister Edukacji Narodowej i Sportu powinien:

- 1) rozważyć opracowanie, we współdziałaniu z kuratorami oświaty, jednolitych standardów wymagań związanych z umiejętnościami stosowania przez nauczycieli technologii informatycznej oraz standardów i narzędzi służących mierzeniu jakości pracy szkół w zakresie wykorzystywania technik informatycznych w procesie dydaktycznym,
- 2) kontynuować działania służące sukcesywnemu likwidowaniu niedoborów w wyposażeniu szkół w sprzęt komputerowy oraz działań służących zakupom sprzętu informatycznego i oprogramowania umożliwiającego jego szersze wykorzystanie w prowadzeniu ogółu zajęć edukacyjnych przewidzianych ramowymi planami nauczania.

² Dz. U. z 2003 r. Nr 6, poz. 69.

³ Dz. U. z 1998 r. Nr 148, poz. 973.

Kuratorzy oświaty powinni:

- 1) tworzyć warunki materialne i kadrowe do realizacji zajęć edukacyjnych z zakresu informatyki i sukcesywnego wdrażania informatyzacji procesu dydaktycznego w nadzorowanych szkołach,
- 2) wzmocnić nadzór nad wykorzystaniem przez szkoły sprzętu komputerowego i oprogramowania przeznaczonego do celów dydaktycznych, w tym dokonywać, w ramach sprawowanego nadzoru pedagogicznego, oceny jakości pracy szkół w zakresie informatyzacji procesu edukacyjnego.

Dyrektorzy szkół powinni:

- 1) zapewnić pełne i zgodne z przeznaczeniem wykorzystanie pracowni komputerowych, sprzętu komputerowego oraz oprogramowania przeznaczonego do celów dydaktycznych,
- 2) podejmować działania służące pozyskaniu sprzętu komputerowego i oprogramowania przeznaczonego dla celów dydaktycznych,
- 3) zapewnić podnoszenie kwalifikacji pracowników pedagogicznych w zakresie wykorzystania informatyki w nauczaniu,
- 4) wzmocnić nadzór nad wykorzystaniem przez szkołę oprogramowania komputerowego oraz przestrzeganiem warunków licencji producentów tego oprogramowania.

3. Ważniejsze wyniki kontroli

3.1. Charakterystyka stanu prawnego oraz uwarunkowań ekonomicznych i organizacyjnych

Charakterystyka stanu prawnego

1. Przepis art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty⁴ (zwanej dalej ustawą o systemie oświaty) określa, że minister właściwy do spraw oświaty i wychowania koordynuje i realizuje politykę oświatową państwa i współdziała w tym zakresie z wojewodami oraz innymi organami i jednostkami właściwymi w sprawach funkcjonowania systemu oświaty. Dotyczy to m.in. koordynowania i realizowania przedsięwzięć związanych ze stałym unowocześnianiem warsztatu dydaktycznego szkół publicznych.

Na mocy przepisów zawartych w ustawach budżetowych na lata 1998 – 2004 minister właściwy do spraw oświaty i wychowania, otrzymał upoważnienie do dokonania centralnych zakupów wyposażenia pracowni internetowych w szkołach w sprzęt komputerowy i oprogramowanie⁵. W 2003 r. środki na ten cel wyniosły

⁴ Dz. U. z 1996 r. Nr 67, poz. 329, ze zm.

⁵ W 2004 r. stanowił o tym przepis art.47 ustawy budżetowej na rok 2004 (Dz. U. z 2004 r. Nr 17, poz. 167). W 2003 r. odpowiednio przepis art. 46 ustawy budżetowej na rok 2003 (Dz. U. z 2002 r. Nr 235, poz. 1981), a w 2002 r. przepis art. 46 ustawy budżetowej na rok 2002 (Dz. U. z 2002 r. Nr 30, poz. 275).

60 mln, w tym 20 mln zł zgodnie z art. 49 ustawy budżetowej zaplanowano w cz. 83 budżetu państwa (poz. 35 rezerw celowych).

Uwarunkowania związane z zadysponowaniem wspomnianej kwoty 20 mln zł uzależnione były od uzyskania w 2003 r. dodatkowych dochodów budżetu państwa z tytułu podatku akcyzowego i cel⁶. W 2002 r. w cz. 83 budżetu państwa (poz. 36 rezerw celowych) przewidziano na ten cel kwotę 70 mln zł.

Rodzaje sprzętu komputerowego i oprogramowania stanowiącego przedmiot zakupów centralnych ustaliło Ministerstwo w corocznych edycjach programów: „Pracownia internetowa w każdej gminie” (realizowany w 1998 r.), „Pracownia internetowa w każdym gimnazjum” (realizowany w latach 1999 – 2003) i „Pracownia internetowa w każdej szkole” (zamierzenie docelowe)⁷. W programach tych zawarto również wymagania dotyczące warunków lokalowych i technicznych związanych z zainstalowaniem pracowni, wymogi kadrowe związane z przeszkoleniem odpowiedniej liczby nauczycieli szkoły oraz ogólne zasady konkursowego przyznawania pracowni.

Zadania dotyczące opracowywania standardów wyposażenia szkół w sprzęt komputerowy i oprogramowanie oraz zagadnienia związane z koordynowaniem edukacji informatycznej należały w MENiS do zakresu działania samodzielnego Wydziału Informatyzacji Procesów Edukacyjnych, a uprzednio Wydziału Informatyzacji (lata 2001 – 2003), a wcześniej do zadań Biura Administracyjno - Gospodarczego (lata 1998 – 2000)⁸.

2.1 W rozdziale pracowni komputerowych zakupionych centralnie uczestniczą kuratorzy oświaty, przy czym zasady przydziału pracowni dla poszczególnych województw określało MENiS na podstawie kryterium liczby szkół w danym województwie. Do zadań kuratorów należało również sprawowanie nadzoru pedagogicznego nad wykorzystaniem sprzętu komputerowego zakupionego dla szkół i stosowaniem informatyki w procesie dydaktycznym. W myśl przepisu art. 31 ustawy o systemie oświaty kurator oświaty, w imieniu wojewody, wykonuje zadania w zakresie oświaty określone w ustawie i przepisach odrębnych na obszarze

⁶ W myśl przepisu art. 49 ustawy budżetowej na 2003 r. w przypadku uzyskania do końca trzeciego kwartału 2003 r. dodatkowej kwoty dochodów z podatku akcyzowego do wysokości 565.000 tys. zł ponad kwotę 25.732.500 tys. zł oraz dochodów z cła do wysokości 255.000 tys. zł ponad kwotę 2.843.500 tys. zł upoważnia się ministra właściwego do spraw finansów, pod warunkiem że nie są zagrożone przewidywane dochody z pozostałych źródeł, do uruchomienia rezerwy celowej w pierwszej kolejności na ściśle określone cele, w tym m.in. na dotacje zwiększające środki na pracownie internetowe w szkołach.

⁷ Kolejne edycje programów uwzględniały stały rozwój informatyki i generacji sprzętu komputerowego oraz zróżnicowanie stosowanych na świecie technologii informatycznych. Dotyczyło to m.in. określenia w zamówieniach publicznych udzielanych na zakup pracowni komputerowych dla szkół m.in. różnych standardów sprzętu komputerowego, unowocześniania w kolejnych zakupach generacji procesorów, zwiększania wielkości pamięci operacyjnej oraz wyposażenia dodatkowego komputerów, a także stosowania zróżnicowanych rodzajów oprogramowania systemowego, sieciowego i dydaktycznego.

⁸ Etyczacja wspomnianych jednostek organizacyjnych przewidywała zatrudnienie 6 pracowników w 2004 r. (4 pracowników w latach 2001 – 2003 i oraz co najwyżej 3 pracowników w latach 1998 – 2000). Zakres zadań realizowanych przez te jednostki uszczegółowiono w szerszym zakresie z dniem 22 grudnia 2001 r., tj. z chwilą powołania samodzielnego Wydziału Informatyzacji.

województwa, a w szczególności (w odniesieniu do spraw objętych kontrolą – art. 31 pkt 1 i 6 ustawy): sprawuje nadzór pedagogiczny nad publicznymi szkołami, które znajdują się na terenie województwa oraz realizuje politykę oświatową państwa, a także współdziała z organami jednostek samorządu terytorialnego w tworzeniu i realizowaniu odpowiednio regionalnej i lokalnej polityki oświatowej, zgodnych z polityką oświatową państwa. Wymienione w powołanym przepisie zadania kuratorów oświaty obejmują w szczególności opiniowanie arkuszy organizacji publicznych szkół i placówek w zakresie ich zgodności z przepisami (z wyłączeniem szkół i placówek prowadzonych przez ministrów). Służy to m.in. zapewnieniu zgodności funkcjonowania tych jednostek z obowiązującymi planami nauczania, w tym m.in. przestrzeganiu zasad prowadzenia zajęć edukacyjnych „Informatyki”, „Technologii informacyjnej” i „Elementów informatyki”. Zadania kuratorów oświaty dotyczą także przygotowania zawodowego nauczycieli, w tym m.in. do posługiwania się technologią informatyczną i podejmowania zadań związanych z informatyzacją procesu dydaktycznego (art. 31 pkt 6b, 6c i 9 powołanej ustawy)⁹.

2.2 Zgodnie z art. 33 ust. 1 ustawy o systemie oświaty nadzór pedagogiczny polega na: ocenianiu warunków działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej szkół, placówek doskonalenia nauczycieli; analizowaniu i ocenianiu efektów działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkół i placówek; udzielaniu pomocy szkołom, placówkom i nauczycielom w wykonywaniu ich zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych, a także inspirowanie nauczycieli do innowacji pedagogicznych, metodycznych i organizacyjnych. Nadzorowi podlega m.in.: zgodność zatrudniania nauczycieli z wymaganymi kwalifikacjami, realizacja podstaw programowych i ramowych planów nauczania, a także zapewnienie uczniom bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki (wybrane zagadnienia wymienione w przepisie art. 33 ust. 2 ustawy o systemie oświaty). Nadzorowanie i koordynowanie zagadnień nadzoru pedagogicznego na terenie kraju, w szczególności wspomnianej działalności kuratorów oświaty należy do zadań ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania (art. 35 ust. 1 pkt 2 ustawy o systemie oświaty)¹⁰.

⁹ Zadania kuratorów oświaty obejmują m.in. opiniowanie planów pracy placówek doskonalenia nauczycieli, opracowywanie programów wykorzystania środków przeznaczonych na dofinansowanie doskonalenia nauczycieli oraz badanie potrzeb nauczycieli w zakresie doskonalenia, inicjowanie i koordynowanie działań związanych z doskonaleniem nauczycieli, współdziałanie z organami prowadzącymi szkoły i placówki, związane z doskonaleniem nauczycieli, współdziałanie z organami prowadzącymi szkoły i placówki, a także możliwość podejmowania działań wspomagających materialnie i organizacyjnie doskonalenie nauczycieli, w szczególności promowanie nowatorstwa dydaktyczno - wychowawczego.

¹⁰ Szczegółowe zasady sprawowania nadzoru pedagogicznego określa, wprowadzone z dniem 1 września 2004 r., rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 kwietnia 2004 r. w sprawie szczegółowych zasad sprawowania nadzoru pedagogicznego, wykazu stanowisk wymagających kwalifikacji pedagogicznych, kwalifikacji niezbędnych do sprawowania nadzoru pedagogicznego, a także kwalifikacji osób, którym można zlecać prowadzenie badań i opracowywanie ekspertyz (Dz. U. z 2004 r. Nr 89, poz. 845).

3. Za prawidłowe i zgodne z przeznaczeniem wykorzystanie pracowni komputerowej, oprogramowania i sprzętu komputerowego w dyspozycji szkoły odpowiedzialność ponosi dyrektor szkoły.

Szkołą lub placówką kieruje nauczyciel mianowany lub dyplomowany, któremu powierzono stanowisko dyrektora (art. 36a ust. 1 ustawy o systemie oświaty). Dyrektor szkoły lub placówki kieruje działalnością szkoły oraz reprezentuje ją na zewnątrz (art. 39 ust. 1 pkt 1 powołanej ustawy). Stanowisko dyrektora powierza organ prowadzący szkołę lub placówkę, który sprawuje nadzór nad jej działalnością w zakresie spraw finansowych i administracyjnych, co obejmuje w szczególności: prawidłowość dysponowania przyznanymi szkole lub placówce środkami budżetowymi oraz pozyskanymi przez szkołę i placówkę środkami pochodzącymi z innych źródeł, a także gospodarowanie mieniem, przestrzeganie obowiązujących przepisów dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy pracowników i uczniów, a także przestrzeganie przepisów dotyczących organizacji pracy szkoły i placówki (art. 34a ust 1 i 2 oraz art. 36 ust. 1 ustawy o systemie oświaty)¹¹.

4.1 Wykorzystanie pracowni komputerowych w poszczególnych typach i rodzajach szkół następuje w ramach obowiązujących w tych szkołach planów nauczania i rozkładów zajęć lekcyjnych (pozalekcyjnych). Ramowe plany nauczania w szkołach publicznych określa wydane w tej sprawie rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 12 lutego 2002 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych¹². Należy przez to rozumieć tygodniowy wymiar godzin zajęć edukacyjnych dla odpowiednich okresów kształcenia o wyróżnionych cechach, stanowiących całość dydaktyczną, zwanych „etapami edukacyjnymi” (§2 ust. 1 rozporządzenia).

W omawianym rozporządzeniu określono ramowe plany nauczania m.in. dla objętych kontrolą publicznych szkół podstawowych i gimnazjów dla dzieci i młodzieży (załączniki do rozporządzenia nr 1 i 4), a także szkół ponadgimnazjalnych dla młodzieży (załączniki od 9 do 13) i szkół ponadpodstawowych dla młodzieży (załączniki do 15 do 29). Celem zajęć edukacyjnych z zakresu informatyki, o których mowa w rozporządzeniu jest przekazanie określonej wiedzy i umiejętności posługiwania się sprzętem komputerowym. Zajęcia takie w przypadku szkół podstawowych i gimnazjów nazywane są Informatyką, w przypadku szkół ponadgimnazjalnych - Technologią informacyjną. Na podstawie ramowego planu nauczania dyrektor szkoły ustala szkolny plan nauczania, w którym określa dla poszczególnych klas i oddziałów odpowiedni na danym etapie edukacyjnym tygodniowy wymiar godzin

¹¹ W myśl art. 60 ust. 1 pkt 4 i 5 ustawy o systemie oświaty - statut szkoły określa organizację szkoły oraz jej cele i zadania, a także zakres zadań nauczycieli oraz innych pracowników szkoły. Ramowe statuty szkół, w tym objętych kontrolą publicznych szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych określa rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół (Dz. U. z 2001 r. Nr 61, poz. 624 ze zm.) Ramowe statutu publicznej szkoły podstawowej, publicznego gimnazjum i publicznych szkół ponadgimnazjalnych (załączniki do powołanego rozporządzenia) ustalają, że szczegółową organizację nauczania, wychowania i opieki w danym roku szkolnym określa arkusz organizacji szkoły opracowany przez dyrektora szkoły.

¹² Dz. U. z 2002 r. Nr 15, poz. 142, ze zm.

obowiązkowych zajęć edukacyjnych oraz dodatkowych zajęć edukacyjnych, jeżeli zajęcia takie są prowadzone (przepisu §3 ust. 1 powołanego rozporządzenia)¹³.

Obowiązkowe zajęcia edukacyjne z Informatyki w szkole podstawowej przewidziane są w wymiarze identycznym jak obowiązkowe zajęcia edukacyjne z Muzyki, Plastyki i Techniki, a w gimnazjum w wymiarze przewidzianym dla zajęć edukacyjnych z Techniki. Pozostałe zajęcia edukacyjne w wymienionych typach szkół (z wyłączeniem religii i etyki) realizowane są w wyższym tygodniowym wymiarze godzin (co najmniej 3 lub więcej godzin tygodniowo).

4.2 Przepis §2 ust. 5 pkt 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych stanowi, że godziny obowiązkowych zajęć edukacyjnych mogą zostać okresowo lub w ciągu całego roku szkolnego zwiększone z wykorzystaniem godzin do dyspozycji dyrektora szkoły. Zwiększenie to może dotyczyć zajęć edukacyjnych Informatyki (w szkołach ponadgimnazjalnych Technologii informacyjnej). Ramowy plan nauczania szkoły podstawowej (załącznik 1 do rozporządzenia) przewiduje do dyspozycji dyrektora szkoły w II etapie edukacyjnym (klasy IV- VI) 9 godzin tygodniowo, a w gimnazjum odpowiednio 6 godzin (załącznik 4 do rozporządzenia). W szkołach ponadgimnazjalnych wymiar godzin do dyspozycji dyrektora szkoły ramowe statuty tych szkół określają jako: 4 godziny w trzyletnim liceum ogólnokształcącym dla młodzieży (załącznik 9 do rozporządzenia); 1 godzinę w trzyletnim liceum ogólnokształcącym z oddziałami dwujęzycznymi (odpowiednio załącznik 10); 5 godzin w trzyletnim liceum profilowanym i czteroletnim technikum i 2 godziny w zasadniczej szkole zawodowej (załączniki 11-13 do rozporządzenia).

4.3 Dyrektorzy szkół ponosili również odpowiedzialność za prawidłowe wykorzystanie i legalność oprogramowania komputerowego w szkole. Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych¹⁴ w art. 1 ust. 1 i 2 stanowi m.in., że przedmiotem prawa autorskiego jest każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiegokolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia, a w szczególności przedmiotem wspomnianych regulacji są programy komputerowe. Powołana ustawa w rozdziale 7 – „Przepisy szczególne dotyczące

¹³ W ramowym planie nauczania dla szkoły podstawowej przewidziano, w II etapie edukacyjnym (klasy IV – VI) obowiązkowe i trwające przez okres 3 lata zajęcia edukacyjne z Informatyki (w wymiarze 2 godzin tygodniowo). Ramowy plan nauczania dla gimnazjum przewiduje prowadzenie takich zajęć przez okres nauki w gimnazjum (3 lata) również w wymiarze 2 godzin tygodniowo. W przypadku szkół ponadgimnazjalnych ramowy plan nauczania dla trzyletniego liceum ogólnokształcącego dla młodzieży przewiduje prowadzenie obowiązkowych zajęć edukacyjnych z Technologii informacyjnej w wymiarze 2 godzin tygodniowo (w przypadku tych zajęć przedmiotem ujętym w podstawie programowej w zakresie rozszerzonym jest Informatyka). W przypadku liceów ogólnokształcących z oddziałami dwujęzycznymi Technologia informacyjna występuje dodatkowo w ramach klasy wstępnej w wymiarze 1 godziny tygodniowo. Trzyletni okres prowadzenia obowiązkowych zajęć edukacyjnych Technologii informacyjnej, w wymiarze 2 godzin tygodniowo przewidziano również dla trzyletniego liceum profilowanego. Odpowiednio 4 -letni okres prowadzenia takich zajęć w wymiarze 2 godzin tygodniowo przewidziano dla czteroletniego technikum, zaś dwuletni okres nauczania w wymiarze 1 godziny tygodniowo dla zasadniczych szkół zawodowych.

¹⁴ Tekst jednolity Dz. U. z 2000 r. Nr 80, poz. 904, ze zm.

programów komputerowych” stanowi także, że programy komputerowe podlegają ochronie jak utwory literackie, o ile przepisy ustawy nie stanowią inaczej (art. 74 ust. 1), zaś autorskie prawa majątkowe do programu komputerowego obejmują m.in. prawo do: rozpowszechniania, w tym użyczenia lub najmu, programu komputerowego lub jego kopii (art. 74 ust. 4 pkt 3 ustawy). Nielegalne, tj. następujące bez zgody producenta (autora) programu użyczenie oprogramowania, najem lub jego powielanie (np. w celu wykorzystania przez osoby trzecie lub na większej od zakładanej licencją liczbie stanowisk komputerowych) narusza prawo producenta (autora) oprogramowania¹⁵.

5. Informatyzacja procesu dydaktycznego i prawidłowe wykorzystanie pracowni komputerowych wymaga przede wszystkim odpowiednio wykwalifikowanej kadry nauczycieli. Obowiązujące wymagania kwalifikacyjne oraz stopnie awansu zawodowego nauczycieli określają przepisy art. 9 i art. 9a - 9i ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela.¹⁶ Stanowisko nauczyciela w objętych kontrolą: szkołach podstawowych, gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych może zajmować osoba, która niezależnie od spełniania warunków zdrowotnych niezbędnych do wykonywania zawodu i przestrzegania podstawowych zasad moralnych posiada wyższe wykształcenie z odpowiednim przygotowaniem pedagogicznym lub ukończyła zakład kształcenia nauczycieli i podejmuje pracę na stanowisku, do którego są to wystarczające kwalifikacje (art. 9 ust. 1 pkt 1-3 ustawy).

6. Rozpoczęcie w 1998 r. centralnych zakupów pracowni komputerowych dla szkół związane było z inicjatywą Sejmowej Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży. Inicjatywa ta kontynuowana była w latach następnych i korespondowała z podobnymi inicjatywami podejmowanymi w innych krajach, w tym krajach Unii Europejskiej¹⁷. W dniu 28 listopada 2000 r. Rada Ministrów przyjęła stanowisko wobec uchwały Sejmu RP z dnia 14 lipca 2000 r. w sprawie budowania podstaw społeczeństwa informacyjnego w Polsce wraz z dokumentu programowym opracowanym przez Komitet Badań Naukowych i Ministerstwo Łączności pn. „Cele i kierunki rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Polsce”. W jednym z punktów tego opracowania pt. „Edukacja informatyczna” określono cel: „Przygotowanie

¹⁵ Rozdział 14 omawianej ustawy (art. 115-123) określa sankcje związane z naruszeniem praw autorskich, co dotyczy (w zakresie niniejszej kontroli) m.in. dokonywania bez uprawnienia albo wbrew jego warunkom rozpowszechniania, zwielokrotniania (kopiowania), usuwania lub obchodzenia zabezpieczeń przed odtwarzaniem i zwielokrotnianiem. Zaznaczyć należy, że ściganie tych przestępstw (dotyczy art. 115, art. 116 ust. 1, 2 i 4, art. 117 ust. 1 art. 118 ust. 1 art. 118⁽¹⁾ oraz art. 119 ustawy) następuje na wniosek pokrzywdzonego. Stanowi o tym przepis art. 122 ustawy.

¹⁶ Dz. U. z 2003 r. Nr 118, poz. 1112, ze zm.

¹⁷ Wspomniane kraje w okresie od połowy lat 90-tych nasiliły działania związane z przyspieszeniem procesów tworzenia społeczeństwa informacyjnego (raport z 1994 r.: „Europa i społeczeństwo globalnej informacji - zalecenia dla Rady Europejskiej”). W 1999 r. Komisja Europejska ogłosiła projekt „Inicjatywa e-Europe”, zaakceptowany przez przywódców krajów członkowskich Unii na szczycie w Lizbonie w 2000 r. Inicjatywa eEurope stanowiła, w myśl zamierzeń istotny czynnik rozwojowy oraz przyspieszający i wzmacniający integrację państwa członkowskich. Kraje kandydujące do Unii Europejskiej, w czasie konferencji w Warszawie w maju 2000 r., wspólnie podjęły deklarację stworzenia własnych narodowych „e-programów” i gotowość przygotowania plany działań „eEurope+”. Plan ten został przyjęty w Goeteborgu w dniu 16 czerwca 2001 r.

społeczeństwa polskiego do przemian technicznych, społecznych i gospodarczych związanych z tworzeniem się społeczeństwa informacyjnego”. Koordynację działań w tym zakresie mieli prowadzić minister właściwy do spraw oświaty i wychowania oraz minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego. W dniu 14 maja 2001 r. przekazano Radzie Ministrów opracowany przez Ministerstwo projekt częściowej strategii rozwoju społeczeństwa informacyjnego na lata 2001-2006 w części dotyczącej edukacji. Materiał ten pn. „Zadania Ministerstwa Edukacji Narodowej w ramach Strategii e-Polska. Społeczeństwo informacyjne dla wszystkich” stanowił realizację ustalenia Rady Ministrów przyjętego na posiedzeniu w dniach 28 i 30 listopada 2000 r. zobowiązującego ministrów wskazanych w programie „Cele i kierunki rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Polsce” do przygotowania częściowych strategii rozwoju społeczeństwa informacyjnego na lata 2001-2006 w działach administracji rządowej, którymi kierują.

W dniu 16 września 2001 r. Rada Ministrów przyjęła dokument pn. Strategia rozwoju edukacji narodowej na lata 2001-2006, co obejmowało zadania i kierunki działań w zakresie edukacji informatycznej. Przewidywano m.in.: przygotowanie wszystkich nauczycieli do nauczania z wykorzystaniem nowoczesnych technologii informacyjnych, wprowadzenie wymagania przygotowania informatycznego nauczycieli jako warunku awansu zawodowego, wprowadzenie do programów wszystkich studiów podyplomowych modułu poświęconego zastosowaniu technologii informacyjnych, wyposażenie wszystkich gimnazjów w multimedialne, internetowe pracownie komputerowe z odpowiednim oprogramowaniem do końca 2001 r., wyposażanie pozostałych szkół w pracownie i tworzenie w bibliotekach centrów informacji multimedialnej i internetowej, osiągnięcie wskaźnika liczby uczniów na jeden komputer w roku 2005 w granicach około 20. Zaznaczono, że realizacja tych celów uwarunkowana będzie możliwościami budżetowymi i uzyskiwaniem środków z innych pozabudżetowych źródeł finansowania.

W dniu 13 stycznia 2004 r. Rady Ministrów przyjęła dokument „Strategia informatyzacji Rzeczypospolitej Polskiej – ePolska na lata 2004 – 2006”. W materiale tym przyjęto m.in. priorytet zapewnienia połączenia szkół z internetem za pośrednictwem łączy szerokopasmowych. W latach 2003 - 2004 trwały również prace nad przygotowaniem do wykorzystania w sferze edukacji środków pochodzących z Unii Europejskiej.

Dotyczyło to opracowanego w styczniu 2004 r. „Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwoju Zasobów Ludzkich w latach 2004 - 2006”, w tym m.in. „zwiększenia dostępu do edukacji poprzez zakup specjalistycznego sprzętu ułatwiającego kształcenie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz wyposażenie internetowych centrów informacji multimedialnej w sprzęt komputerowy wraz z oprogramowaniem”. Dokument ten został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 16 marca 2004 r.

Uwarunkowania ekonomiczne i organizacyjne

Z badań opublikowanych w 2004 r. przez Komisję Europejską¹⁸ wynika, że dostęp dzieci i młodzieży w Polsce do sprzętu komputerowego i internetu jest daleki od standardów osiągniętych w większości krajów europejskich (załącznik nr 5.6. do informacji o wynikach kontroli). Stały lub okazjonalny dostęp do komputera poza szkołą (w domu, u znajomych lub w innych miejscach) posiada w Polsce, wg tych badań 45,1% dzieci w wieku 15 lat. Stanowi to 19 miejsce wśród 24 krajów objętych badaniem. Najwyższe wskaźniki w tym zakresie odnotowują kraje skandynawskie, Wielka Brytania, Luksemburg, Belgia i Niemcy, a najniższe Litwa, Rumunia i Bułgaria. Odsetek ten waha się od 94,6% w Szwecji do 25,9% w przypadku Litwy.

Dostęp do komputera połączonego z siecią internet poza szkołą posiada 19% dzieci w wieku 15 lat, co stanowi również 19 miejsce wśród badanych krajów. Wskaźniki te wahają się od 82,8% w Szwecji do 9,3% w przypadku Litwy. Z raportu tego wynika, że liczba dzieci w wieku 15 lat przypadająca na jeden komputer zainstalowany w szkołach wynosi w Polsce 28,5¹⁹. Stanowi to 18 miejsce z 24 krajów objętych badaniem. Wskaźnik ten waha się w Europie od 6,5 w Norwegii i średnio 6,9 w Wielkiej Brytanii (w Szkocji - 5,5; Anglii - 8,2; Walii - 6,9) do 46,6 w Bułgarii, 57,9 w Grecji i 67,4 w Portugalii (załącznik nr 5.6 do informacji o wynikach kontroli). Jest to wielkość zróżnicowana w zależności od rodzaju szkoły i wskaźnik ten w Polsce w szkołach publicznych wynosi 29,1 (w szkołach niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych odpowiednio 10). Z badań prowadzonych w 2004 r. przez Centrum Badania Opinii Społecznej (CBOS)²⁰ wynika, że 35% osób dorosłych w Polsce deklaruje, że ma w domu komputer, a 21% badanych, że jest to komputer z dostępem do internetu. Stanowi to wzrost o 8% w stosunku do roku 2002 jednak wyposażenie gospodarstw domowych w komputery i dostęp do internetu jest społecznie zróżnicowane ze względu na poziom wykształcenia i warunki materialne²¹. Korzystanie z komputera deklaruje 41% badanych (wzrost w stosunku do 2002 r. o 4%), a korzystanie z internetu 26% badanych (wzrost odpowiednio o 9%). Około 6% osób posiadających komputery w domu nie używa ich, a 61% uważa, że internet stanowi zagrożenie dla ich dzieci.

¹⁸ Wyniki badań finansowanych i publikowanych przez Komisję Europejską w ramach projektu „Eurydice” (Eurydice European Unit - The Information Network On Education In Europe) wchodzącego w skład programu „Socrates” (opublikowane w Brukseli w marcu 2004 r. w raporcie „Key Data on Information and Communication Technology in Schools in Europe” – nr D/2004/4008/8).

¹⁹ Wskaźnik ten dotyczy grupy wiekowej dzieci w wieku 15 lat. Z danych GUS wynika, że w odniesieniu do ogółu dzieci i młodzieży uczęszczających do szkół publicznych w Polsce wskaźnik ten jest znacznie zróżnicowany (w zależności od województwa i typu szkół). Należy szacować, że średnio w szkołach dla dzieci i młodzieży wszystkich typów łącznie (wg stanu z początku 2004 r.) wskaźnik ten wynosi ok. 25 uczniów.

²⁰ W 2004 r. badania prowadzone przez CBOS dotyczące wykorzystania internetu i komputerów w Polsce obejmowały: „Internet i komputery w gospodarstwach domowych” (komunikat z badań z marca 2004 r. BS/50/2004) i „Młodzież i internet: korzystanie i zagrożenia” (komunikat z badań z października 2004 r. BS/157/2004).

²¹ W grupie osób z wykształceniem wyższym komputer w domu posiada ok. 2/3 tych osób, a w grupie osób z wykształceniem podstawowym co 7 osoba.

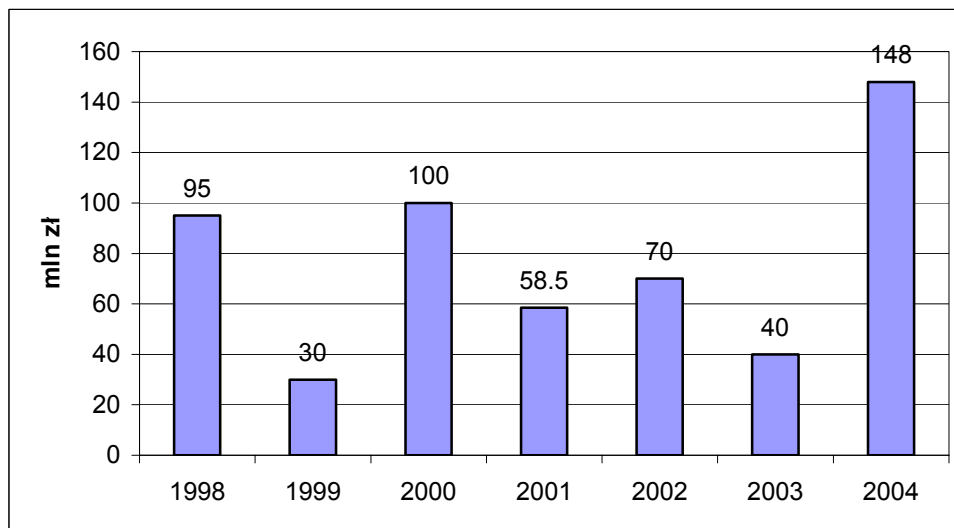
Osoby posiadające dostęp do internetu w domu oraz dzieci w wieku od 13 do 19 lat w ok. 20% deklarują nie korzystanie przez te dzieci z internetu w domu. Z badań wynika równocześnie, że użytkowanie internetu przez dzieci i młodzież dotyczy najczęściej przygotowania do lekcji i poszukiwania informacji (79% udzielonych odpowiedzi), gier sieciowych (57%), korzystania z poczty elektronicznej i słuchania muzyki (odpowiednio 47% i 53% odpowiedzi). Dzieci i młodzież w wieku od 13 do 19 lat korzystają z internetu najczęściej w szkole (ok. 82% odpowiedzi), w domu (ok. 50% odpowiedzi) i u znajomych oraz krewnych (ok. 35% odpowiedzi).

3.2. Istotne ustalenia kontroli

3.2.1. Realizacja zadań MENiS związanych z wyposażaniem szkół w sprzęt komputerowy oraz wdrażaniem zastosowań edukacyjnych informatyki.

1. Podstawowe zadania MENiS związane z wyposażaniem szkół w sprzęt komputerowy obejmowały zrealizowanie upoważnień zawartych w ustawach budżetowych na lata 1998 – 2004 do dokonania centralnych zakupów sprzętu komputerowego i oprogramowania dla szkół²². W ocenie NIK, zadania te zrealizowano w sposób gospodarny, rzetelnie rozliczając środki preliminowane na ten cel w rezerwach celowych budżetu państwa. W latach 1998 – 2004 do czasu kontroli wykorzystano na wspomniane zakupy kwotę 387,1 mln zł.

Kwoty przeznaczone z budżetu państwa w latach 1998 – 2004 (plan) na zakup pracowni komputerowych dla szkół (mln zł).

²² Ustawa budżetowa na rok 1998 z dnia 19 lutego 1998 r. - Dz. U. Nr 28, poz. 156 i odpowiednio: na rok 1999 z dnia 17 lutego 1999 r. - Dz. U. Nr 17, poz. 154; na rok 2000 z dnia 21 stycznia 2000 r. - Dz. U. Nr 7, poz. 85; na rok 2001 z dnia 1 marca 2001 r. - Dz. U. Nr 21, poz. 246, ze zm.; na rok 2002 z dnia 14 marca 2002 r. - Dz. U. Nr 30, poz. 275; na rok 2003 z dnia 18 grudnia 2002 r. - Dz. U. Nr 235, poz. 1981 oraz na rok 2004 z dnia 23 stycznia 2004 r. - Dz. U. Nr 17, poz. 167.

Podkreślić należy, że centralna forma zakupów jednolitych standardów komputerów i oprogramowania, obok związanej z tym racjonalizacji kosztów, była czynnikiem aktywizującym organy prowadzące szkoły do podejmowania dalszych zakupów sprzętu komputerowego, z wykorzystaniem środków budżetów samorządowych. W efekcie liczba szkół posiadających pracownie komputerowe, wg danych GUS, zwiększyła się w latach szkolnych 1999/2000 – 2003/2004 (stan ze stycznia) z 8.137 do 18.223, w tym 9.950 pracowni (54,6% ich ogółu) pochodziło z zakupów centralnych MENiS. Obejmowało to łącznie 255 tys. komputerów dostępnych dla uczniów, w tym ponad 193 tys. komputerów z dostępem do internetu (75,7%).

2. Ogólna liczba pracowni komputerowych zainstalowanych w szkołach, podawana w wielkościach bezwzględnych, nie odzwierciedla znacznego zróżnicowania wyposażenia szkół pod względem przydatności posiadanych pracowni komputerowych i generacji posiadanego przez te szkoły sprzętu komputerowego. Starzenie się technologiczne sprzętu komputerowego ograniczało znacząco możliwość jego efektywnego wykorzystania, a zwłaszcza w szkołach posiadających pracownie zakupione w pierwszym okresie realizacji zakupów centralnych (lata 1998 – 2000). Równocześnie pozytywnie ocenić należy, że zakupy centralne MENiS uwzględniały dynamiczny rozwój kolejnych generacji sprzętu komputerowego (załącznik nr 5.5 do informacji o wynikach kontroli).

Porównanie minimalnych w danym roku wymogów technicznych komputerów uczniowskich instalowanych w pracowniach komputerowych w 2003 r. i w latach 1998 – 1999 wykazuje, że instalowane w tych komputerach w 1998 r. procesory miały częstotliwość 10-krotnie mniejszą niż instalowane w 2003 r. i odpowiednio 8 razy mniejszą pamięć operacyjną i 20 razy mniejszą pojemność dysków twardych²³.

3. W ocenie NIK, skoncentrowanie dostaw centralnych na szkołach nie posiadających dotychczas pracowni, w sytuacji ograniczonych możliwości budżetowych, należy uznać za uzasadnione. Zmniejszało to liczbę szkół nie posiadających zaplecza dydaktycznego do prowadzenia zajęć z informatyki, przy czym uwzględnić należy, że zgodnie z art. 5 ust. 7 pkt 4 ustawy o systemie oświaty wyposażenie szkoły w pomoce dydaktyczne i sprzęt niezbędny do pełnej realizacji programów nauczania należy do zadań organów prowadzących.

Pracownie zakupione centralnie kierowane były do poszczególnych województw proporcjonalnie do liczby szkół danego typu w województwie. W efekcie liczba szkół posiadających pracownie komputerowe wzrastała we wszystkich województwach w sposób równomierny (załącznik nr 5.9 do informacji). W mniejszym zakresie uwzględniało to różnice w przeciętnej liczbie uczniów w szkołach i liczebność oddziałów szkolnych w poszczególnych województwach. W efekcie średnia liczba uczniów przypadających na jedną pracownię (odpowiednio jeden komputer przeznaczony do celów dydaktycznych) była w poszczególnych województwach zróżnicowana.

²³ Przywołane dane dotyczą podstawowej części zakupów centralnych dla szkół (komputerów standardu PC). Analogiczne tendencje występują również w zakupionych w mniejszych ilościach komputerach standardu Macintosh (załącznik 5.5. do informacji o wynikach kontroli).

Liczba uczniów szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży przypadająca w roku szkolnym 2003/2004 na jeden komputer przeznaczony do celów dydaktycznych wahała się od ok. 23 uczniów w woj. opolskim i podkarpackim do ok. 30 uczniów w woj. lubuskim i zachodniopomorskim. W przypadku gimnazjów wskaźniki te wahały się od ok. 21 uczniów w woj. podkarpackim do ok. 30 uczniów w woj. warmińsko – mazurskim.

4. Skala realizowanych centralnie zakupów sprzętu komputerowego dla szkół uzależniona była od kwot preliminowanych na ten cel w kolejnych ustawach budżetowych, co w ocenie NIK, stanowiło istotne ograniczenie dla planowania takich zakupów w latach następnych. Rodzaje sprzętu komputerowego i standard pracowni określały corocznie ustalane zasady ich zakupu w ramach projektów „Pracownia internetowa w każdej gminie” realizowanego w 1998 r., a w latach następnych odpowiednio „w każdym gimnazjum” (do 2003 r.) i „w każdej szkole” (docelowo). W okresie objętym kontrolą oraz latach wcześniejszych w zasadach tych przyjęto, że głównym przedmiotem zakupów sprzętu komputerowego dla szkół będą 10 stanowiskowe pracownie komputerowe wraz z oprogramowaniem systemowym i sieciowym, przystosowane do połączenia z internetem. Zestawy obejmowały 9 stanowisk uczniowskich oraz komputer nauczycielski stanowiący równocześnie serwer sieci komputerowej pracowni. Przyjęty w tym przypadku standard liczby komputerów i założenie prowadzenia zajęć w pracowni w podziale na grupy nie były dostosowane do statystycznej liczby uczniów w przeciętnym oddziale szkolnym²⁴.

W ocenie NIK, wskazywało to na zasadność zwiększenia liczby stanowisk komputerowych w pracowniach, co potwierdzały również wnioski w tej sprawie kierowane do Ministerstwa przez samorządy. Wspomniany standard wyposażenia pracowni kierowanych do szkół podstawowych i gimnazjów, obejmujący 9 komputerów uczniowskich²⁵, utrzymany został do 2003 r., a większą liczbę stanowisk komputerowych uwzględniono w przypadku szkół ponadgimnazjalnych oraz w planowanych zakupach realizowanych w 2004 r.

W latach 2001 – 2003 pracownie kierowane do szkół ponadgimnazjalnych obejmowały 15 stanowiskową pracownię komputerową, serwer i 4 stanowiskowe centrum multimedialne dla biblioteki szkolnej. W 2004 r. pracownia przewidziana dla szkoły podstawowej obejmowała serwer, a ponadto 10 stanowisk komputerowych dla uczniów oraz komputer przenośny i wideoprojektor multimedialny. W 2004 r. kontynuowano także wyposażanie szkół ponadgimnazjalnych w centra multimedialne tworzone w bibliotekach szkolnych wykorzystując na ten cel m.in. środki Unii Europejskiej związane z udziałem MENiS w „Sektorowym programie operacyjnym rozwoju zasobów ludzkich w latach 2004 – 2006”.

5. Istotnym ograniczeniem w procesie informatyzacji procesu dydaktycznego był w latach 1998 - 2003 brak w zakupach centralnych przenośnego sprzętu komputerowego umożliwiającego szersze wykorzystywanie komputera do prowadzenia różnorodnych zajęć edukacyjnych również poza pracowniami

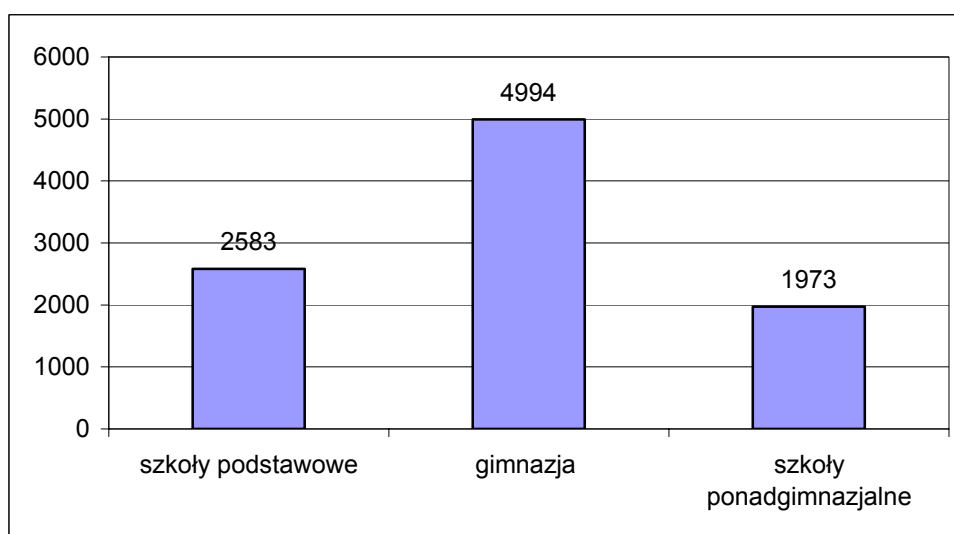
²⁴ W publicznych szkołach podstawowych, według danych GUS z lat 2002 – 2003, liczba uczniów w oddziale szkolnym wynosiła odpowiednio 20,7 oraz 21,7 (w publicznych gimnazjach odpowiednio 24,6 oraz 24,5).

²⁵ W przypadku gimnazjów specjalnych do szkół tych kierowano pracownie złożone z 6 komputerów, a w szkołach przyszpitalnych instalowano pojedyncze stanowiska komputerowe.

komputerowymi²⁶. Pozytywnie ocenić należy natomiast przewidzianą w ramach zakupów centralnych możliwość wyboru przez szkołę zróżnicowanych technologii standardów sprzętu komputerowego, a także zróżnicowanych standardów oprogramowania systemowego i sieciowego pracowni²⁷.

6. W ramach realizowanych w latach 1998 – 2004 centralnych zakupów pracowni komputerowych dla szkół na ogółem 9.950 takich pracowni zakupionych do czasu kontroli obejmujących 114.454 komputerów połowę przekazano gimnazjom - 4.994 pracowni (50,2%) z 49.164 komputerami, a następnie szkołom podstawowym - 2.583 pracowni (26,0%) z 25.830 komputerami i szkołom ponadpodstawowym i ponadgimnazjalnym - 1.973 pracowni (19,8%) z 39.460 komputerami.

Liczba pracowni komputerowych przekazanych do poszczególnych rodzajów szkół w ramach zakupów centralnych (stan na koniec I kw. 2004 r.)

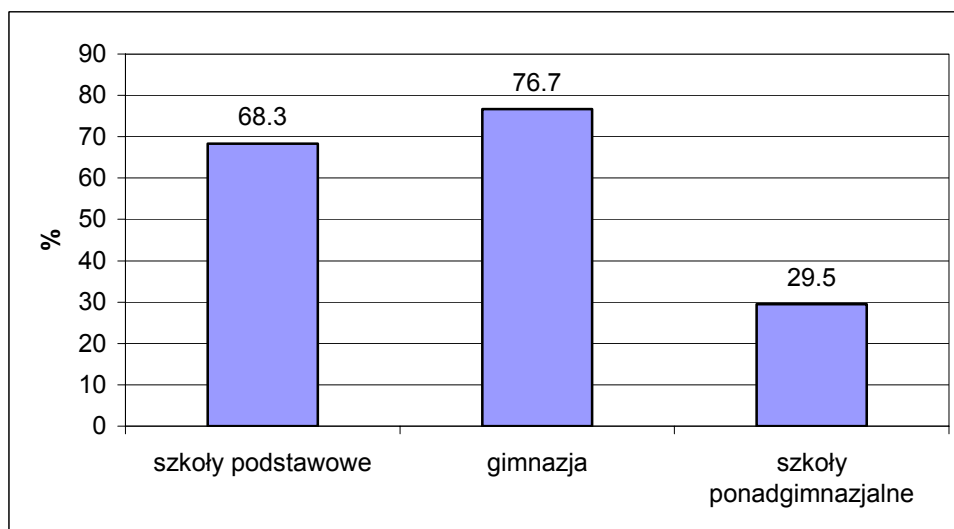
Z trzech projektów, tj. „Pracownia internetowa w każdej gminie” (odpowiednio „w każdym gimnazjum” i „każdej szkole”) zakończono do czasu kontroli realizację jednego, wyposażając w 1998 r. w pracownie komputerowe po jednej szkole podstawowej w każdej z istniejących wówczas gmin (ogółem 2.480 pracowni). Zakładano przy tym, że pracownie te będą przekazywane głównie szkołom podstawowym, w budynkach których tworzone miały być gimnazja.

Kolejny projekt realizowany w latach 1999 – 2003 „Pracownia internetowa w każdym gimnazjum” zrealizowany został w zakresie mniejszym od zakładanego,

²⁶ Określając w 2001 r. propozycje rozwoju posiadanej przez szkołę pracowni komputerowej i zalecenia dotyczące informatyzacji działalności dydaktycznej szkoły Ministerstwo proponowało m.in. zakup przez szkoły we własnym zakresie projektorów multimedialnych wraz z komputerami, co zwiększało możliwości wykorzystania komputera przez nauczycieli różnych przedmiotów (publikacja „O edukacji informatycznej” wyd. 2001 r.).

²⁷ Szkoły miały możliwość dokonania wyboru standardu sprzętu komputerowego w pracowni jak również wyboru stosowanego w tej pracowni oprogramowania systemowego i sieciowego. W latach 1998-2004 (I kwartał) MENiS zakupiło dla szkół ogółem 8.938 pracowni komputerowych standardu PC, co obejmowało łącznie 107.352 takie komputery oraz relatywnie niewielką liczbę 612 pracowni bazujących na komputerach Macintosh, co obejmowało łącznie 7.102 komputerów (6,2% ich ogółu).

a według stanu z początku 2004 r. na ogółem 6.423 gimnazja pracownie takie posiadało 4.930 gimnazjów, tj. 76,7%. Wynikało to m.in., z niezależnego od Ministerstwa, niepełnego sfinansowania planu tych wydatków w latach 1999 - 2003, w tym przekazania Ministerstwu na ten cel w 2001 r. kwoty 58.500 tys. zł, a nie jak zakładano w ustawie budżetowej na rok 2001 - 102.772 tys. zł. Uwzględnić również należy złożone uwarunkowania organizacyjne związane z tworzeniem gimnazjów, w tym sukcesywne zwiększenie się w kolejnych latach ogólnej liczby tych szkół. Przykładowo w 2003 r. liczba gimnazjów wzrosła o 282, a ogólna liczba pracowni w gimnazjach o 188. Wskazując na uwarunkowania utrudniające proces planowego wyposażania ogółu gimnazjów w pracownie, krytycznie ocenić należy występowanie przypadków wyposażania w ramach zakupów centralnych tych samych szkół w więcej niż jedną pracownię (3 przypadki stwierdzone w toku kontroli). Nie kwestionując potrzeby doposażenia nowotworzonych gimnazjów w sprzęt komputerowy podkreślić należy, że ukierunkowanie zakupów centralnych w latach 1998 - 2003 głównie na ten cel było przyczyną znaczących dysproporcji w wyposażeniu poszczególnych typów szkół w pracownie komputerowe²⁸. Odsetek szkół posiadających pracownie komputerowe (stan w I kw. 2004 r.)

7. Działania MENiS w zakresie tworzenia warunków dla pozyskania przez szkoły licencjonowanego oprogramowania dotyczyły głównie oceny znajdujących się na rynku programów komputerowych i zalecanie wybranych z nich do użytku szkolnego. W okresie realizacji zakupów centralnych liczba tych programów zwiększyła się z 57 do 400, w tym 51 pozycji stanowiły programy komputerowe, a 349 programy multimedialne o zastosowaniach edukacyjnych.

²⁸ Z danych GUS wynika, że jedynie 29,5% ogółu szkół ponadgimnazjalnych posiadało w okresie kontroli pracownie komputerowe, przy analogicznym wskaźniku w gimnazjach wynoszącym 76,7% i w szkołach podstawowych 68,3%. Na początku 2004 r. (z wyłączeniem szkół specjalnych) na 100 szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży przypadło 79 pracowni komputerowych (w miastach 85, a na wsi 57). Odpowiednio w gimnazjach 92 pracownie (w miastach 105, a na wsi 81). W liceach ogólnokształcących było to 112 pracowni, a w szkołach zawodowych 44 pracownie). Na koniec 2002 r. wielkości te wynosiły odpowiednio: 65, 93, 95 i 37.

Pozytywnie ocenić należy zawarcie przez MENiS porozumienia w sprawie preferencyjnych cen zakupu oprogramowania Microsoft przez jednostki oświatowe i szkoły wyższe. Umożliwiło to w latach 2001-2003 zakupienie przez te jednostki 38,5 tys. takich programów. Z oferty tej skorzystały przede wszystkim szkoły wyższe, jednak publiczne szkoły ponadgimnazjalne, gimnazja i szkoły podstawowe uzyskały w ten sposób 14,1 tys. licencjonowanych programów komputerowych różnych rodzajów, w tym 3,9 tys. licencji dotyczyło zakupienia systemów operacyjnych i oprogramowania dla serwerów komputerowych. Na zakup oprogramowania komputerowego, które nie stanowiło integralnego wyposażenia pracowni MENiS przeznaczyło w zakupach centralnych relatywnie małe kwoty, tj. ogółem 12,8 mln zł (3,3% wykorzystanych środków). W okresie objętym kontrolą Ministerstwo nie prowadziło analiz i nie posiadało danych związanych z potrzebami szkół w zakresie zakupu określonych rodzajów programów komputerowych.

8. Ze znacznym opóźnieniem w relacji do podjęcia centralnych zakupów pracowni komputerowych dla szkół sfinalizowano działania zmierzające do udostępnienia szkołom preferencyjnych warunków korzystania z łącza internetowych. Umowę z Telekomunikacją Polską S.A. (TPSA) w sprawie ułatwienia dostępu szkół do internetu podpisano w lutym 2000 r., tj. w trzecim roku dostaw komputerów do szkół, co obejmowało założenie dodatkowej linii telefonicznej w ramach symbolicznej opłaty (1 zł) oraz udzielenie szkole jednorazowej miesięcznej bonifikaty w opłatach za korzystanie z połączeń internetowych o równowartości 600 jednostek taryfowych. Nie rozwiązało to problemu konieczności wnoszenia przez szkoły pozostałych opłat na zasadach ogólnych oraz niezależnej od MENiS relatywnie małej wydajności podstawowych połączeń internetowych oferowanych przez TPSA. W sytuacji tej pozytywnie ocenić należy zamiar wyposażenia szkół w latach 2004-2006 w wydajne łącza komputerowe i tzw. szerokopasmowy dostęp do internetu, co przewidziano w przyjętym w dniu 13 stycznia 2004 r. przez Radę Ministrów dokumencie pn. „Strategia informatyzacji Rzeczypospolitej Polskiej – ePolska na lata 2004-2006”.

W ocenie NIK, mimo wskazanych uchybień, działania MENiS tworzyły, w ramach posiadanych środków budżetowych, bazę materialną i podstawowe warunki techniczne do wykorzystania rozwoju współczesnej informatyki i jej zastosowań w działalności dydaktycznej szkół publicznych. Wymagała tego również realizacja podstaw programowych i ramowych planów nauczania obowiązujących w szkołach publicznych, z uwzględnieniem wymogów rynku pracy.

Cele edukacyjne, obejmujące wykształcenie umiejętności posługiwania się komputerem oraz narzędziami i metodami informatyki oraz przygotowanie uczniów do aktywnego życia w społeczeństwie informatycznym objęte zostały podstawami programowymi kształcenia ogólnego, obowiązującymi w klasach IV-VI szkół podstawowych oraz w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych, zaś ramowe plany nauczania obowiązujące w szkołach publicznych uwzględniały prowadzenie zajęć edukacyjnych z zakresu informatyki²⁹.

²⁹ Rozp. Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 26 lutego 2002 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. Nr 51, poz. 458, ze zm.) oraz rozp. Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 12 lutego 2002 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz. U. Nr 15, poz. 142, ze zm.)

9. Pozytywnie ocenić należy również działania MENiS związane z przygotowaniem zawodowym nauczycieli do wykorzystywania technologii informacyjnych w praktyce szkolnej, co w okresie objętym kontrolą finansowano w znacznym zakresie z budżetu państwa i realizowano we współpracy ze szkołami wyższymi, kuratorami oświaty oraz placówkami doskonalenia nauczycieli.

W ramach centralnych grantów edukacyjnych dofinansowanych przez Ministerstwo w latach 1998 – 2002 kwotą 2.439,4 tys. zł, tj. w pierwszym okresie doposażenia szkół w sprzęt komputerowy, zorganizowano 19 studiów podyplomowych o kierunku informatyki dla 1.131 nauczycieli. W kolejnych latach szkoły wyższe nie występowały z wnioskami o dofinansowanie wspomnianego profilu studiów podyplomowych, jednak począwszy od III edycji wspomnianych grantów, tj. od 2000 r., do programu wspomnianych grantów, dofinansowanych przez Ministerstwo, wprowadzono jako obligatoryjny 30 godzinny blok kształcenia przygotowujący nauczycieli do wykorzystania technologii informacyjnych. W latach 2000-2004 (do czasu kontroli) studia takie dla 9.223 nauczycieli Ministerstwo dofinansowało kwotą 21.470,2 tys. zł (w trakcie kontroli prowadzono dalsze 31 studiów podyplomowych, w których uczestniczyło 3.320 nauczycieli).

W ramach zadań edukacyjnych finansowanych na szczeblu wojewódzkim doskonalenie zawodowe nauczycieli z zakresu informatyki dofinansowane było z budżetu MENiS w latach 2000 i 2001, w kwotach odpowiednio 1.590,4 tys. zł oraz 3.677,3 tys. zł, a różnorodnymi formami tego doskonalenia objęto wówczas 3.397 i 14.670 nauczycieli³⁰.

W ocenie NIK, działania te służyły pozyskaniu wykwalifikowanej kadry nauczycieli prowadzących zajęcia z zakresu informatyki oraz przygotowania pozostałych nauczycieli do stosowania technologii informatycznych, jednak stan osiągnięty w tym zakresie był nadal niezadowalający. Wykazały to ustalenia kontroli kuratoriów oświaty, z których wynikało, że brak w pełni wykwalifikowanych nauczycieli do prowadzenia zajęć edukacyjnych z informatyki występował średnio w co piątej szkole dla dzieci i młodzieży nadzorowanej przez te kuratoria³¹.

10. Pozytywnie ocenić należy włączenie się Ministra Edukacji Narodowej i Sportu w prace nad przygotowaniem ogólnokrajowej strategii celów i kierunków rozwoju

³⁰ Począwszy od 2002 r., w związku ze zmianą uregulowań prawnych, kuratoria oświaty realizowały omawiane zadania w ramach środków określonych na ten cel w budżetach wojewodów, tj. zgodnie z art. 70a ust. 3 ustawy Karta Nauczyciela oraz rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 29 marca 2002 r. w sprawie sposobu podziału środków na wspieranie doskonalenia zawodowego nauczycieli pomiędzy budżety poszczególnych wojewodów, form doskonalenia zawodowego dofinansowywanych ze środków wyodrębnionych w budżetach organów prowadzących szkoły, wojewodów, ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania oraz szczegółowych kryteriów i trybu przyznawania tych środków (Dz. U. Nr 46, poz. 430).

³¹ Z dostępnych w okresie kontroli danych statystycznych systemu Ewikan obejmujących nauczycieli, wychowawców i innych pracowników pedagogicznych wymienionych w art. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz. U. z 1997 r. Nr 56, poz. 357, ze zm.), z wyłączeniem nauczycieli zatrudnionych w niepublicznych szkołach oraz placówkach niepublicznych nieposiadających uprawnień szkół i placówek publicznych wynikało, że wg stanu z października 2002 r. specjalność z zakresu Informatyki i Technologii informatycznej posiadało ogółem 24,2 tys. nauczycieli pełnozatrudnionych, w tym dla 12 tys. takich osób był to główny przedmiot nauczania. Dla porównania w 1998 r. jedynie 1,1 tys. nauczycieli pełnozatrudnionych posiadało kwalifikacje związane z prowadzeniem zajęć z zakresu informatyki, zaś zajęcia takie prowadziło wówczas ogółem 7,4 tys. nauczycieli, w tym 4,8 tys. nauczycieli pełnozatrudnionych. Podkreślić jednak należy, że coraz lepiej przygotowana merytorycznie kadra nauczycieli do prowadzenia takich zajęć nie była nadal w pełni wykorzystana, bowiem zgodność głównego nauczanego przedmiotu z posiadaną specjalnością w przypadku nauczycieli pełnozatrudnionych wynosiła w 2002 r. - 85,2%, a w 1998 r. - 64,4%.

społeczeństwa informacyjnego w Polsce i współpracę w tym zakresie z Ministrem Nauki i Informatyzacji – Przewodniczącym Komitetu Badań Naukowych³². Doprowadziło do przyjęcia przez Radę Ministrów z końcem 2001 r. dokumentu „ePolska – Plan działań na rzecz rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Polsce na lata 2001 – 2006”, a także „Strategii rozwoju edukacji narodowej na lata 2001 – 2006”, co obejmowało m.in. cele i zadania Ministerstwa związane z informatyzacją procesu edukacyjnego w szkołach publicznych, w tym m.in.: przygotowanie nauczycieli do zadań związanych z wykorzystaniem technologii informatycznych oraz powiązanie tego z możliwościami awansu zawodowego tych pracowników oraz kontynuację centralnego doposażenia szkół w sprzęt komputerowy. W programie tym założono, iż w latach 2001 - 2006 należy przygotować w ramach różnych form doskonalenia w zakresie technologii informacyjnej ogółem ok. 410 tys. nauczycieli. Koszty tego przedsięwzięcia (z wyłączeniem doskonalenia nauczycieli przedmiotów informatycznych) oszacowano ogółem na ok. 650 mln zł.

Biorąc pod uwagę, że w latach 2001 – 2002 na wszystkie zadania z zakresu doksztalcania i doskonalenia nauczycieli przeznaczono w skali kraju łącznie 336,5 mln zł, a w 2003 r. kwotę 204,7 mln zł oceniać należy, że realizacja tych zamierzeń wymagać będzie, oprócz znacznego zintensyfikowania działań organizacyjnych, także pozyskania dodatkowych środków finansowych na ich realizację. W ocenie NIK istotne utrudnienie w planowaniu i realizacji takich szkoleń stanowił brak jednoznacznie określonych standardów związanych z umiejętnościami wymaganymi od nauczycieli w zakresie posługiwania się sprzętem komputerowym i zastosowaniami informatyki w procesie edukacyjnym.

Brak powyższych standardów w znacznym stopniu umniejsza wagę powiązania przez Ministerstwo kwestii stosowania technologii informacyjnej z wymaganiami egzaminacyjnymi dotyczącymi awansu na kolejne stopnie awansu nauczycielskiego oraz wprowadzenia przepisów zobowiązujących uczelnie kształcące nauczycieli do realizacji zajęć z zakresu wykorzystywania technologii informacyjnych i komunikacyjnych oraz stosowania ich w nauczaniu³³.

10. W latach 1998-2004 (I kwartał) pracownicy Ministerstwa nie prowadzili w szerszym zakresie kontroli sprawności i efektywności nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez kuratorów oświaty z zakresu wdrażania technologii informacyjnej w szkołach, w tym wykorzystania komputerów do wspomaganie procesu kształcenia. W okresie objętym kontrolą Ministerstwo przeprowadziło w kuratoriach oświaty jedną kontrolę problemową w 2003 r., której celem było zbadanie warunków stworzonych przez kuratora oświaty do realizacji nadzoru pedagogicznego w zakresie edukacji informatycznej. Z zaplanowanych 16 kontroli kuratoriów oświaty zrealizowano 11.

³² Zgodnie z art. 47 i 48 ustawy z dnia 8 października 2004 r. o zasadach finansowania nauki (Dz. U. z 2004 r. nr 238, poz. 2390) – ustawa z dnia 12 stycznia 1994 r. o Komitecie Badań Naukowych (Dz. U. z 2001 r. Nr 33, poz. 389 ze zm.) traci moc z dniem 5 lutego 2005 r.

³³ Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej: z dnia 3 sierpnia 2000 r. w sprawie uzyskiwania stopni awansu zawodowego przez nauczycieli (Dz. U. z 2000 r. Nr 70, poz. 825 ze zm.) oraz z dnia 23 września 2003 r. w sprawie standardów kształcenia nauczycieli (Dz. U. Nr 170, poz. 1655).

W sprawozdaniu z tych kontroli stwierdzono, iż w 7 zbadanych kuratoriach oświaty nie został spełniony standard polegający na stworzeniu warunków organizacyjnych, kadrowych i rzeczowych dla sprawnego i efektywnego wykonywania nadzoru pedagogicznego w zakresie edukacji informatycznej.

W szczególności kuratorzy oświaty nie opracowali przedmiotu nadzoru pedagogicznego w zakresie edukacji informatycznej (w 6 przypadkach), stwierdzono (w pojedynczym przypadku) brak stanowiska koordynatora ds. edukacji informatycznej, lub brak obsady tego stanowiska. Nie zebrano również, co zakładano, informacji dotyczących podjętych przez kuratorów oświaty działań w zakresie nadzoru pedagogicznego w sferze edukacji informatycznej.

W niewielkim zakresie prowadzono również działania w kuratoriach oświaty związane z przygotowaniem ogółu wizytatorów kuratoriów oświaty do zadań związanych z nadzorem pedagogicznym w zakresie informatyzacji procesu kształcenia.

Z danych ankietowych w dyspozycji Ministerstwa (ankietę wypełniło 787 wizytatorów) wynikało, że chociaż 761 osób (96,7% ich ogółu) wykorzystuje komputer w pracy, to jedynie 538 wizytatorów (68,3%) oceniło swoje przygotowanie w zakresie obsługi komputera na poziomie zadowalającym.

Z danych tych wynikało, że 583 wizytatorów (74,1%) nie uczestniczyło w szkoleniach dotyczących stosowania technologii informacyjnej w nauczaniu, a blisko połowa ankietowanych (363 osoby - 46,1%) oświadczyła, że nie współpracuje z wojewódzkimi koordynatorami edukacji informatycznej.

3.2.2. Nadzór kuratorów oświaty nad wyposażaniem szkół w sprzęt komputerowy i realizacją zadań szkół w zakresie informatyzacji procesu edukacyjnego.

1. Podstawowe zadania kuratorów oświaty związane z kontrolowaną działalnością obejmowały współpracę z MENiS w centralnym wyposażaniu szkół w sprzęt komputerowy i oprogramowanie, a także sprawowanie nadzoru pedagogicznego nad działalnością szkół i placówek oświatowych, w tym m.in. dokonywanie ocen prawidłowości realizowania zajęć edukacyjnych z zakresu informatyki oraz podejmowanie działań służących informatyzacji procesu dydaktycznego.

Zasady przydziału pracowni komputerowych określone zostały w programach „Pracownia internetowa w każdej gminie” (odpowiednio „w każdym gimnazjum” i „każdej szkole”). Ministerstwo przewidziało powoływanie przez kuratorów oświaty komisji konkursowych, których zadaniem jest wyłonienie szkół wyposażanych w pracownie zakupione centralnie. Komisje te stosować miały kryteria obejmujące m.in.: wymóg zatrudniania przez szkołę nauczycieli przedmiotów informatycznych o odpowiednich kwalifikacjach, wymóg odbycia określonych szkoleń z zakresu

informatyki przez wymagana programami liczbę nauczycieli szkoły, zapewnienie przez szkołę i organ prowadzący odpowiednich warunków lokalowych dla zainstalowania pracowni oraz spełnienie wymogów technicznych związanych z instalacją.

Z ustaleń kontroli wynikało, że we wszystkich skontrolowanych kuratoriach oświaty przyjęte i stosowane procedury typowania szkół do wyposażenia w pracownie komputerowe ograniczały się do dokonywania oceny danych zawartych w deklaracjach szkół ubiegających się o pracownię (potwierdzanych przez przedstawicieli organów prowadzących i dyrektorów szkół). Ewentualna weryfikacja spełniania tych warunków następowała już po przyznaniu i zainstalowaniu pracowni. Kontrola NIK ujawniła, że w 3 z 33 skontrolowanych szkół, tj. 9% ich ogółu, wystąpiły w tym zakresie znaczące nieprawidłowości.

Gimnazjum nr 1 w Bytowie, woj. pomorskie, które otrzymało z zakupów centralnych dwie pracownie komputerowe (w 1999 r. i 2001 r.) nie posiadało odpowiednich warunków lokalowych dla zainstalowania tego sprzętu, a pomieszczenie, w którym zainstalowano pracownię w 1999 r. nie spełniało warunków przewidzianych przez Ministerstwo (było o 8 m² mniejsze od powierzchni zadeklarowanej przy przystąpieniu do programu „Pracownia internetowa w każdej gminie”). W efekcie Gimnazjum wykorzystywało do celów dydaktycznych jedynie 20 z ogółem 23 posiadanych, sprawnych i pozyskanych dla celów dydaktycznych komputerów (3 sprawne zestawy komputerowe, w tym jeden pochodzący z zakupów centralnych z 1999 r. pozostawały w okresie kontroli NIK w kartonach).

Liceum Ogólnokształcące w Wysokiem Mazowieckim, woj. podlaskie nie wywiązało się z zobowiązań stanowiących warunek przydzielenia pracowni komputerowej i mimo otrzymania takiej pracowni w 2001 r. nie przeszkoliło z zakresu informatyki 5 nauczycieli oraz dyrektora Liceum, co usprawiedliwiano brakiem środków na sfinansowanie takich szkoleń.

Samorządowa Szkoła Podstawowa nr 6 im. Adama Mickiewicza w Sopocie, która otrzymała w 1998 r. pracownię komputerową zakupioną centralnie w ramach projektu „Pracownia internetowa w każdej gminie” niezgodnie ze stanem faktycznym i wykorzystując brak weryfikacji prawdziwości danych, informowała Kuratorium Oświaty w Gdańsku o spełnieniu wymogów, tj. m.in. o przeszkoleniu informatycznym 3 nauczycieli szkoły, w tym 2 nauczycieli na kursie dla opiekunów pracowni komputerowej. Wymieniany w tych informacjach nauczyciel, któremu w okresie niniejszej kontroli powierzono zadania opieki na pracownią komputerową szkolenia takiego faktycznie nie odbył.

Nieprawidłowości i nierzetelność działań ujawniono również w pracach 2 z 7, tj. 28,6% komisji konkursowych przydzielających pracownię zakupioną centralnie, co w ocenie NIK związane było z brakiem odpowiedniego nadzoru nad działalnością tych komisji.

Kuratorium Oświaty w Szczecinie w latach 2002 – 2003 oraz w I kwartale 2004 roku wytypowało do przyznania pracowni 95 szkół, przy czym jedynie w 60 przypadkach dokumentacja przedłożona przez szkoły spełniała wszystkie wymogi określone w programach MENiS. Z 35 pozostałych dokumentacji wynikało, że 5 szkół posiadało już szkolne pracownie komputerowe uzyskane w ramach zakupów centralnych w latach wcześniejszych, 5 szkół nie zapewniło odpowiednich pomieszczeń do zainstalowania pracowni, 12 szkół nie udokumentowało realizacji przez organy prowadzące wcześniejszych ustaleń związanych ze szkoleniem nauczycieli, 13 szkół nie wskazało w jaki sposób pracownia zostanie zabezpieczona przed kradzieżą.

Kuratorium Oświaty w Warszawie nie zapewniło w 2003 r. w pełni rzetelnego sposobu przydziału pracowni komputerowych zakupionych centralnie, a powołana w tym celu komisja kierowała się m.in. zasadą kolejności zgłoszeń szkół, czego nie przewidywał zarówno regulamin pracy tej komisji jak i wymogi określone przez MENiS. Uwzględniano również dokonywane na wniosek samej komisji zmiany i poprawki w złożonych już przez szkoły dokumentach ubiegania się o pracownię.

2. We wszystkich skontrolowanych kuratoriach oświaty działania związane z oceną prawidłowości i rzetelności dostaw pracowni komputerowych zakupionych centralnie ograniczone były do wrywkowych kontroli wybranych szkół, które otrzymały takie pracownie. W pozostałych przypadkach jedynym potwierdzeniem prawidłowości i rzetelności zrealizowania dostawy był protokół przyjęcia i uruchomienia sprzętu.

Kuratorium Oświaty w Szczecinie kontrolami takimi objęło 19 z 86 placówek oświatowych, które otrzymały pracownie w latach 2002 – 2003, w tym 8 szkół skontrolowano po upływie około pół roku po dostarczeniu i instalacji sprzętu komputerowego. Kuratorium Oświaty w Gdańsku skontrolowało dostawy w 25 ze 128 szkół, które otrzymały pracownie w latach 2002 – 2004 (I kwartał).

W ocenie NIK, działania takie uznać należy za niewystarczające, na co wskazywały m.in. wyniki wspomnianych kontroli prowadzonych przez kuratoria oświaty. W kontrolach tych ujawniono występowanie różnorodnych uchybień i nieprawidłowości leżących po stronie dostawców sprzętu komputerowego, w tym m.in. zasadnicze odstępstwa od przewidzianej specyfikacją dostaw jakości sprzętu komputerowego.

Kuratorium Oświaty w Katowicach objęło kontrolami w 2002 r. 8 szkół, w których wystąpiły uchybienia ujawnione w protokołach odbioru pracowni, zaś w 2003 r. 25 szkół stwierdzając niezgodne ze specyfikacją dostawy w 9 szkołach, co dotyczyło m. im. dysków twardych (13 przypadków), płyt głównych komputerów (3 przypadki), montowania mniejszej od wymaganej w specyfikacji pamięci operacyjnej komputerów (4 przypadki), a także zamiany rodzaju monitorów dostarczonych do szkół (12 przypadków).

3. Podkreślić należy, że w 8 z 33 skontrolowanych szkół, tj. 24,2% ich ogółu, mimo protokolarnego potwierdzenia przyjęcia przez szkołę pracowni komputerowej kontrole NIK ujawniły występowanie różnorodnych nieprawidłowości związanych z realizacją takiej dostawy.

Dostarczona w 2001 r. do Gimnazjum w Wieliszewie, woj. mazowieckie pracownia była niekompletna, a braki w okablowaniu, wyposażeniu pracowni oraz dokumentacji dostarczonego wraz z pracownią oprogramowania uzupełniono dopiero w wyniku złożonej przez Szkołę reklamacji.

Szczególnie krytycznie należy ocenić braki dokumentacyjne związane z przekazaniem pracowni, co w dalszej konsekwencji skutkowało trudnościami w prawidłowym zaewidencjonowaniu wspomnianych składników majątkowych szkół.

Szkoła Podstawowa Nr 5 im. I Armii Wojska Polskiego w Konstancynie, woj. łódzkie zaewidencjonowała otrzymaną w styczniu 1999 r. roku pracownię dopiero w lipcu 2000 r. na podstawie danych o tej pracowni wyszukiwanych w internecie, co wynikało z nieprzekazania Szkole przez dostawcę dokumentów określających jej wartość, jak również kart gwarancyjnych sprzętu.

Publiczna Szkoła Podstawowa im. Juliusza Stepkowskiego w Tarcynie, woj. mazowieckie oraz Samorządowa Szkoła Podstawowa nr 6 im. Adama Mickiewicza w Sopocie, woj. pomorskie w wyniku nieprzekazania w 1999 r. wraz z pracownią pełnej dokumentacji obejmującej wycenę pracowni zaewidencjonowały te pracownie na podstawie ustaleń telefonicznych, dotyczących wartości przekazanego sprzętu i oprogramowania.

Wspomniane uchybienia i nieprawidłowości związane z przekazywaniem pracowni, w tym braki dokumentacyjne rzutowały również na egzekwowanie od dostawców sprzętu świadczeń serwisowych.

Szkoła Podstawowa wchodząca w skład Zespołu Szkół Samorządowych w Kobylnicy w woj. pomorskim w okresie ważności gwarancji udzielonej przez dostawcę pracowni komputerowej zakupionej centralnie, bez uzasadnienia zawarła umowę serwisową z innym podmiotem, przeznaczając na ten cel kwotę 2,4 tys. zł.

4. W ocenie NIK, jednym z podstawowych elementów mających wpływ na powodzenie działań w zakresie wdrażania technologii informatycznych w procesie dydaktycznym był stan wyposażenia szkół w sprzęt komputerowy i oprogramowanie. Kontrola wykazała, że we wszystkich przypadkach skontrolowane kuratoria oświaty nie posiadały pełnej analizy, a w konsekwencji kompleksowej oceny stanu takiego wyposażenia w nadzorowanych przez siebie szkołach publicznych dla dzieci i młodzieży. Posiadane przez Dane kuratoria dane z tego zakresu odnosiły się głównie do pracowni komputerowych i oprogramowania zakupionego centralnie przez MENiS, a nie uwzględniały pozyskiwanego przez szkoły sprzętu komputerowego i oprogramowania z innych źródeł.

Z danych będących w dyspozycji skontrolowanych kuratoriów oświaty wynikało, że niezależnie od źródeł pozyskiwania przez szkoły sprzętu komputerowego, w wyposażeniu poszczególnych typów szkół występowały znaczące dysproporcje. W ocenie NIK było to efektem kierowania pracowni komputerowych w ramach programów realizowanych przez MENiS głównie do gimnazjów, przez co stan wyposażenia tych szkół w pracowni komputerowe był relatywnie lepszy, niż w pozostałych typach szkół.

Z danych skontrolowanych kuratoriów oświaty wynikało, że na ogółem 15.933 szkół publicznych dla dzieci i młodzieży nadzorowanych przez te kuratoria, pracowni komputerowe posiadało 9.363 szkoły (58,8%), w tym pracowni pochodzące z zakupów centralnych MENiS 4.425 szkół, co stanowiło 27,7% ogółu szkół publicznych dla dzieci i młodzieży w skontrolowanych województwach oraz 47,3% takich szkół posiadających pracowni komputerowe. Na 7.112 szkół podstawowych pracowni komputerowe posiadało 4.479 szkoły (63%), na 3.262 gimnazja odpowiednio 2.740 gimnazjów (84%), a na 5.451 szkół ponadgimnazjalnych pracowniami takimi dysponowało 2.144 szkoły (39,3%). Podkreślić przy tym należy, że w pracowni komputerowe pochodzące z zakupów centralnych MENiS wyposażonych zostało w skontrolowanych województwach: 961 szkół podstawowych, tj. 13,5% ich ogółu, 2.439 gimnazjów, tj. odpowiednio 74,8% takich szkół i 1.025 szkół ponadgimnazjalnych, tj. 18,8% ich ogółu.

Kuratorzy oświaty, realizując zadania określone w ustawie o systemie oświaty³⁴ zobligowani byli w ramach sprawowanego nadzoru pedagogicznego m.in. do analizowania stanu wyposażenia szkół w sprzęt informatyczny i oprogramowanie służące celom dydaktycznym oraz badań działań szkół związanych z informatyzacją procesu dydaktycznego.

³⁴ W myśl przepisów art. 31 pkt 1 i 6, w związku z art. 33 ust. 1 pkt 2 oraz ust. 3 pkt 5 powołanej ustawy kurator oświaty sprawuje nadzór pedagogiczny nad publicznymi i niepublicznymi szkołami i placówkami oraz placówkami doskonalenia nauczycieli, w tym nad niepublicznymi placówkami doskonalenia nauczycieli o zasięgu ogólnokrajowym, które znajdują się na obszarze danego województwa (art. 31 pkt.1); realizuje politykę oświatową państwa, a także współdziała z organami jednostek samorządu terytorialnych w tworzeniu i realizowaniu odpowiednio regionalnej i lokalnej polityki oświatowej, zgodnych z polityką państwa (art. 31 pkt 6). Nadzór pedagogiczny kuratora oświaty polega m.in. na: analizowaniu i ocenianiu efektów działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkół i placówek (art. 33 ust. 1 pkt 2); przeprowadzaniu badań służących ocenie efektywności działalności dydaktycznej, wychowawczej oraz opiekuńczej szkół i placówek (art. 33 ust. 3 pkt 5).

5. Z ustaleń kontroli wynika, że zadania nadzoru pedagogicznego, w tym mierzenie jakości pracy szkół w zakresie wykorzystywania technik informatycznych w procesie dydaktycznym realizowano w skontrolowanych kuratoriach w stopniu zróżnicowanym. W ocenie NIK wynikało to głównie z braku jednolitych standardów i narzędzi służących do dokonywania takich pomiarów w sposób zobiektywizowany. Ustalono równocześnie, że kuratoria oświaty w okresie kontroli podejmowały działania związane z wypracowaniem takich standardów. Podejmowano także, zróżnicowane co do zakresu i metodologii, badania działalności szkół w zakresie stosowania informatyki w dydaktyce. Badania takie prowadzono przede wszystkim z wykorzystaniem ankiet o zróżnicowanym zasięgu, kierowanych do wybranych typów szkół.

Kuratorium Oświaty w Szczecinie wspólnie z Wyższą Szkołą Administracji Publicznej w Szczecinie rozpoczęło we wrześniu 2003 r. badania jakości kształcenia informatycznego w gimnazjach. Przeprowadzono je na podstawie ankiet obejmujących 153 z 221 funkcjonujących na terenie woj. zachodniopomorskiego gimnazjów publicznych. Równocześnie kontrola NIK wykazała, że prowadzone przez wizytatorów, w okresie objętym kontrolą, pomiary jakości pracy szkół w 119 szkołach publicznych nadzorowanych przez Kuratorium (9,2% ich ogółu) ograniczały się w odniesieniu do informatyzacji procesu dydaktycznego do zamieszczenia w materiałach danych o liczbie pracowni komputerowych, liczbie stanowisk w tych pracowniach oraz zainstalowaniu połączenia z internetem.

W Kuratorium Oświaty w Białymstoku działania podejmowane przez wojewódzkiego koordynatora edukacji informatycznej, odpowiedzialnego za nadzorowanie wdrażania edukacji informatycznej ograniczały się głównie do opiniowania arkuszy organizacyjnych szkół w latach szkolnych 2002/2003 i 2003/2004 oraz udzielania pomocy w wyborze podręczników i programów nauczaniu. Dopiero w I kw. 2004 r. opracowano procedury mierzenia jakości pracy szkół oraz sprawowania nadzoru pedagogicznego nad edukacją informatyczną, określając w niej standardy edukacyjne i odpowiednie narzędzia badawcze.

Kuratorium Oświaty w Gdańsku, opracowując plan nadzoru pedagogicznego na lata szkolne 2002/2003 i 2003/2004 nie uwzględniło w tych działaniach mierzenia jakości pracy szkół w części związanej z informatyzacją procesu dydaktycznego i prawidłowością prowadzenia zajęć edukacyjnych z informatyki. Zaplanowano natomiast w roku szkolnym badania związane z dysponowaniem przez wybrane 254 szkoły posiadaną bazą materialną i wyposażeniem, w tym wyposażeniem w sprzęt informatyczny. Wyniki tych badań nie odnosiły się w szerszym zakresie do zagadnień związanych z informatyzacją procesu dydaktycznego.

Kuratorium Oświaty w Krakowie nie uwzględniło w planach nadzoru pedagogicznego zagadnień nadzoru nad edukacją informatyczną, mimo wniosku w tej sprawie skierowanego do Kuratorium w wyniku kontroli MENiS przeprowadzonej w maju 2003 r. Zagadnienia te nie były objęte również pomiarami jakości pracy szkół, a kontrole z tego zakresu realizowane przez wojewódzkiego koordynatora edukacji informatycznej związane były głównie z dostawami sprzętu komputerowego do placówek oświatowych.

Kuratorium Oświaty w Łodzi opracowując „Program rozwoju i doskonalenia jakości pracy na lata 2002 – 2005” wśród celów priorytetowych przyjętych na rok szkolny 2002/2003 przewidziało m.in. prowadzenie badań wycinkowych, dotyczących organizacji procesu nauczania z wykorzystaniem sprzętu komputerowego. Zadanie to nie zostało w pełni zrealizowane, jednak pozwoliło objąć takimi badaniami łącznie 160 gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych nadzorowanych przez Kuratorium (26,5% ich ogółu).

Kuratorium Oświaty w Katowicach podjęło w roku szkolnym 2003/2004 badanie ankietowe warunków i sposobów realizacji celów nauczania technologii informacyjnej w 30% szkół ponadgimnazjalnych, które otrzymały pracownie komputerowe w ramach zakupów centralnych, co umożliwiło w połączeniu z wnioskami wynikającymi z nadzoru pedagogicznego, określić priorytetowe tematy szkoleń nauczycieli w wykorzystaniu informatyki w dydaktyce.

Kuratorium Oświaty w Warszawie w grudniu 2003 r. przestało do szkół za pośrednictwem organów prowadzących ankietę dotyczącą zagadnień edukacji informatycznej, jednak na wspomnianą ankietę odpowiedziało zaledwie 62,7% szkół, przy czym jedynie 22% ankiet została wypełniona prawidłowo. Poprzednie badanie z tego zakresu przeprowadzono w 2001 r., obejmując ankietą 49,7% nadzorowanych szkół, przy czym wyników tego badania do czasu kontroli nie opracowano.

Stan taki powodował, że żadne ze skontrolowanych kuratoriów oświaty nie dysponowało w okresie kontroli reprezentatywnymi danymi oraz analizami dotyczącymi realizacji zadań edukacji informatycznej i wdrażania informatyki w dydaktyce. Zróżnicowanie stosowanych metod i cząstkowy charakter tych badań powodował również nieporównywalność wyników pomiarów zarówno między różnymi typami szkół w danym województwie, jak i między poszczególnymi województwami.

6. W ocenie NIK, istotnym czynnikiem mającym negatywny wpływ na efektywność sprawowanego nadzoru pedagogicznego w zagadnieniach edukacji informatycznej były niezadowalające uwarunkowania kadrowe i organizacyjne kuratoriów oświaty, w tym m.in. przypisywanie większości takich zadań do jednoosobowych stanowisk pracy wojewódzkich koordynatorów edukacji informatycznej, co miało miejsce w 5 z 7 skontrolowanych kuratoriów oświaty. Równocześnie przygotowanie zawodowe do oceniania i mierzenia jakości pracy szkół w zagadnieniach związanych z informatyką w przypadku pozostałych wizytatorów realizujących zadania nadzoru pedagogicznego było zróżnicowane, zaś osoby mające takie przygotowanie w postaci ukończonych studiów podyplomowych lub kursów doskonalących stanowiły w 3 kuratoriach oświaty objętych w tym zakresie kontrolą od 16,6% do 89,8% liczby wizytatorów zatrudnionych w tych kuratoriach.

W Kuratorium Oświaty w Katowicach na 128 wizytatorów 19 osób miało ukończone studia podyplomowe, a 115 osób ukończyło kursy doskonalące z informatyki. W Kuratorium Oświaty w Łodzi ze 111 wizytatorów 44 posiadało ukończone formy doskonalenia zawodowego z informatyki, w tym 18 osób studia podyplomowe. W Kuratorium Oświaty w Szczecinie z 60 wizytatorów wykonujących zadania nadzoru pedagogicznego 10 osób posiadało dodatkowe kwalifikacje z dziedziny edukacji informatycznej.

Z ustaleń kontroli wynika znaczne zróżnicowanie przygotowania zawodowego nauczycieli do prowadzenia zajęć edukacyjnych z informatyki, w tym również niepełne zaspokojenie związanych z tym potrzeb. Dotyczyło to zarówno braku odpowiedniej liczby nauczycieli do prowadzenia takich zajęć, jaki nieracjonalnego gospodarowania kadrami tych nauczycieli.

Analiza danych z 4 objętych kontrolą Kuratoriów Oświaty (w Białymstoku, Gdańsku, Łodzi i Szczecinie) wykazała, że z 5.264 nauczycieli posiadających pełne kwalifikacje do prowadzenia zajęć z informatyki, zajęcia takie faktycznie prowadziło 4.589 nauczycieli, tj. 87,2%, przy czym ogólna liczba szkół dla dzieci i młodzieży nadzorowana przez wymienione Kuratoria, w których ramowe plany nauczania przewidywały prowadzenie takich zajęć wynosiła 5.786. Oznaczało to brak zatrudnienia nauczyciela o takich kwalifikacjach średnio w co najmniej 20,7% tych szkół. Dodać przy tym należy, że stan ten był zróżnicowany, w tym w woj. podlaskim na 1.045 szkół dla dzieci i młodzieży przypadało 1.075 w pełni wykwalifikowanych i prowadzących takie zajęcia nauczycieli przedmiotów informatycznych, a w woj. łódzkim na 2.107 takich szkół odpowiednio 1.250 nauczycieli.

3.2.3. Wykorzystanie pracowni komputerowych w szkołach objętych kontrolą.

1. Kontrolą objęto 33 szkoły (w tym 3 zespoły szkół), do których uczęszczało ogółem 13,7 tys. uczniów. Obejmowało to 21 szkół funkcjonujących na wsi, do których uczęszczało 8,3 tys. uczniów i 12 szkół miejskich, do których uczęszczało 5,4 tys. uczniów. Wśród skontrolowanych szkół było 12 szkół podstawowych, 14 gimnazjów i 7 szkół ponadgimnazjalnych. Skontrolowane szkoły dysponowały ogółem 45 pracownikami komputerowymi oraz 7 centrami multimedialnymi funkcjonującymi w bibliotekach szkolnych, obejmującymi 4 stanowiska komputerowe dla uczniów.

W 10 szkołach (22%) zainstalowano więcej niż jedną pracownię komputerową. Wynikało to z zakupu dodatkowych pracowni przez organy prowadzące (4 pracownie), kierowania do szkół w ramach zakupów centralnych MENiS więcej niż jednej pracowni (3 przypadki dotyczące gimnazjów) oraz nieodpłatnego pozyskania takich pracowni przez szkołę z innych źródeł (5 pracowni). Ponadto szkoły te dysponowały pojedynczymi stanowiskami komputerowymi przeznaczonymi dla celów dydaktycznych, z tego 30 stanowisk znajdowało się w salach lekcyjnych, 29 w bibliotekach szkolnych i 5 w pokojach nauczycielskich. Komputery te zakupione zostały z wykorzystaniem budżetów organów prowadzących (34 stanowiska komputerowe) lub przekazane zostały do szkół nieodpłatnie z innych źródeł (30 stanowisk).

Skontrolowane szkoły dysponowały potencjalnie 643 stanowiskami komputerowymi przeznaczonymi dla celów dydaktycznych, a na jedno takie stanowisko przypadało statystycznie ok. 21 uczniów, z tego średnio ok. 24 uczniów w szkołach wiejskich i odpowiednio ok. 18 uczniów w szkołach funkcjonujących w miastach.

W ocenie NIK, stan wyposażenia skontrolowanych szkół w sprzęt komputerowy niezależnie od wykazanych dysproporcji między szkołami wiejskimi i miejskimi w niewielkim zakresie umożliwiał realizowanie zajęć z wykorzystaniem komputerów poza pracownikami komputerowymi. Świadczyła o tym niewielka liczba stanowisk komputerowych w salach lekcyjnych (4,7% komputerów przeznaczonych do celów dydaktycznych), a także niewielka liczba pozostających w dyspozycji szkół komputerowych urządzeń wspomagających dydaktykę, takich jak m.in. przenośne rzutniki multimedialne i komputery standardu notebook.

Skontrolowane szkoły dysponowały łącznie 90 urządzeniami uzupełniającymi wyposażenie pracowni i stanowisk komputerowych, w tym większość, tj. 64 urządzenia stanowiły drukarki komputerowe, 6 komputerowe rzutniki multimedialne, 19 skanery, a ponadto 1 komputer przenośny notebook. Przenośny sprzęt multimedialny pochodził z darowizn lub zakupiony został przez rodziców uczniów.

2. Z ustaleń kontroli wynika, że we wszystkich skontrolowanych szkołach pracownie komputerowe wykorzystywane były przede wszystkim do prowadzenia zajęć edukacyjnych z informatyki. Organizacja takich zajęć, poza jednym przypadkiem, przebiegała zgodnie z wymogami rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 12 lutego 2002 r. w sprawie ramowych planów

nauczania w szkołach publicznych³⁵. Kontrola wykazała, że organizacja zajęć edukacyjnych w pracowniach komputerowych w 32 z 33 skontrolowanych szkół odpowiadała również wymogom rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach³⁶ oraz rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 1 grudnia 1998 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy na stanowiskach wyposażonych w monitory ekranowe³⁷.

Zespół Szkół Publicznych w Reptowie, gmina Kobyłanka, woj. zachodniopomorskie z naruszeniem przepisu § 6 pkt 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 12 lutego 2002 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych nie prowadził zajęć edukacyjnych z informatyki w podziale na grupy w oddziałach liczących powyżej 24 uczniów, co w wyjaśnieniach udzielonych kontroli usprawiedliwiano względami oszczędnościowymi.

W Publicznej Szkole Podstawowej im. Juliusza Stepkowskiego w Tarcynie, woj. mazowieckie, w wyniku kontroli NIK wymieniono krzesła uczniowskie w szkolnej pracowni komputerowej, z których 9 na ogółem 13 była uszkodzona lub nie spełniała warunków ergonomii i bezpiecznego użytkowania przez uczniów.

Wykorzystanie szkolnych pracowni komputerowych do prowadzenia pozostałych zajęć edukacyjnych (z wyłączeniem zajęć z informatyki) było zróżnicowane i związane głównie z liczbą posiadanych pracowni oraz liczbą stanowisk komputerowych w tych pracowniach. Zajęcia objęte ramowym planem nauczania (z wyłączeniem informatyki) organizowano w pracowniach komputerowych 15 z 33 skontrolowanych szkół. Zajęcia te prowadzono zróżnicowanym wymiarze godzin tygodniowo, przy czym w statystycznej większości przypadków były to zajęcia organizowane okazjonalnie i w skali roku szkolnego obejmowały łącznie nie więcej jak ok. 120 godzin lekcyjnych.

W Szkole Podstawowej im. Władysława S. Reymonta w Rokicinach, woj. łódzkie wykorzystywano pracownię poza zajęciami z informatyki w roku szkolnym 2002/2003 w ramach 121 godzin lekcyjnych innych przedmiotów, a w roku szkolnym 2003/2004 w ramach 75 godzin lekcyjnych. Gimnazjum nr 49 w Warszawie, woj. mazowieckie (dysponujące 3 pracowniami) wykorzystywało pracownie komputerowe do nauczania innych przedmiotów w wymiarze odpowiednio 98 i 112 godzin lekcyjnych.

W świetle powyższych ustaleń, szersze wykorzystanie pracowni komputerowych w nauczaniu przedmiotów nie związanych z informatyką uznać należy za niezadowolające, a w 9 szkołach objętych kontrolą, tj. 27,3% ich ogółu ujawniono brak znaczących działań służących takiemu wykorzystaniu pracowni. W ocenie NIK, wskazuje to na nieuzasadnione potrzebami dydaktycznymi tych szkół, niewłaściwe zorganizowanie procesu dydaktycznego, a zwłaszcza niepełne wykorzystanie posiadanych możliwości technicznych i łączy internetowych.

W Zespole Szkół Publicznych w Reptowie, gmina Kobyłanka, woj. zachodniopomorskie wykorzystanie pracowni wraz z zajęciami pozalekcyjnymi w roku szkolnym 2002/2003 wyniosło 10 godzin lekcyjnych tygodniowo, a w roku szkolnym 2003/2004 (I semestr) odpowiednio 13,5 godziny tygodniowo. W niewielkim zakresie pracownia wykorzystywana była również do prowadzenia zajęć z innych przedmiotów (przeprowadzono 29 godzin

³⁵ Dz. U. z 2002 r. Nr 15, poz. 142, ze zm.

³⁶ Dz. U. z 2003 r. Nr 6, poz. 69.

³⁷ Dz. U. z 1998 r. Nr 148, poz. 973.

lekcyjnych w roku szkolnym 2002/2003 i 14 godzin do czasu kontroli w roku szkolnym 2003/2004).

I Liceum Ogólnokształcące im. Jędrzeja Śniadeckiego w Pabianicach, woj. łódzkie zorganizowało w latach szkolnych 2002/2003 i 2003/2004 jedynie 2 godziny zajęć w pracowni komputerowej z innych przedmiotów (w roku szkolnym 2002/2003 jedną godzinę zajęć z języka niemieckiego i w roku szkolnym 2003/2004 jedną godzinę zajęć z historii), a ponadto 24 godziny do dyspozycji wychowawcy klasy nie związane z zastosowaniem informatyki w procesie dydaktycznym.

Szkoła Podstawowa wchodząca w skład Zespołu Szkół Samorządowych w Kobylnicy, woj. pomorskie w latach szkolnych 2002/2003 i 2003/2004 organizowała w pracowni komputerowej odpowiednio 9 i 14 godzin zajęć tygodniowo związanych z wykorzystaniem zgromadzonego tam sprzętu komputerowego, co oznaczało efektywne wykorzystanie tej pracowni w roku szkolnym 2002/2003 poniżej 2 godzin lekcyjnych dziennie, a w roku szkolnym 2003/2004 poniżej 3 godzin lekcyjnych dziennie.

Szkoła Podstawowa Nr 5 im. I Armii Wojska Polskiego w Konstancynie, woj. łódzkie na zajęcia z innych przedmiotów w pracowni wykorzystwała w 2002/2003 r. – 5 godzin lekcyjnych, a w roku 2003/2004 (do czasu kontroli) – 7. Publiczne Gimnazjum Nr 1 im. Stefana Kardynała Wyszyńskiego w Łasku, woj. łódzkie przeprowadziło takich zajęć odpowiednio 13 i 9 godzin lekcyjnych.

3. Szczególnie krytycznie ocenić należy odpłatne wynajmowanie pracowni komputerowych przekazanych szkole w ramach zakupów centralnych, co wystąpiło w 4 z 33 szkół objętych kontrolą (tj. 12,1% ich ogółu). W ocenie NIK, działania te nie znajdowały uzasadnienia ekonomicznego i skutkowały przede wszystkim ograniczeniem możliwości wykorzystania tych pracowni do prowadzenia zajęć objętych ramowym planem nauczania i zajęć pozalekcyjnych.

Zespół Szkół Nr 10 im. Bolesława Chrobrego w Koszalinie, woj. zachodniopomorskie zawarł umowę na wynajmowanie w soboty oraz piątki w godzinach popołudniowych pomieszczeń Zespołu przez Prywatne Zaoczne Liceum Ogólnokształcące. Dochody z tego tytułu stanowiły 3.636 zł w roku szkolnym 2002/2003 i 1.637 zł w r. szk. 2003/2004 (I kw.).

Liceum Ogólnokształcące w Wysokiem Mazowieckim, woj. podlaskie wynajmowało odpłatnie pracownie Stowarzyszeniu Wspierania Edukacji i Rynku Pracy w Łomży oraz Zakładowi Doskonalenia Zawodowego w Białymstoku, uzyskując w ramach tych umów dochód za lata szkolne 2002/2003 i 2003/2004 (I kw.) w kwocie 9.6 tys. zł (stanowiło to średnio 27,6 zł za jedną godzinę wynajęcia pracowni). Dodać należy, że 79,8% godzin zajęć i kursów organizowanych przez podmioty wynajmujące prowadzili nauczyciele Liceum. W roku szkolnym 2003/2004 w pracowni komputerowej zakupionej centralnie zorganizowano zaledwie 25 godzin kółka komputerowego oraz 222 godzin wspomnianych kursów.

IV Liceum Ogólnokształcące im. Krzysztofa Kamila Baczyńskiego w Słupsku, woj. pomorskie wynajmowało odpłatnie pomieszczenia szkolne, w tym m.in. pracownię komputerową Towarzystwu Edukacji Bankowej S.A. z Poznania, ustalając odpłatność za korzystanie z pracowni w kwocie 12,50 zł za godzinę, co miesięcznie stanowiło przychód średnio w wysokości ok. 260 zł.

Samorządowa Szkoła Podstawowa nr 6 im. Adama Mickiewicza w Sopocie, nie wykorzystując w pełnym zakresie pracowni i łącza internetowego, wynajmowała pracownię w ciągu 3 dni w tygodniu Sopockiemu Gimnazjum Społecznego. Ograniczało to w sposób istotny możliwości prowadzenia zajęć w pracowni, a jej wykorzystanie w latach szkolnych 2002/2003 i 2003/2004 wyniosło średnio ok. 2 godziny lekcyjne dziennie.

W 4 z 33 objętych kontrolą szkół (12,1%) stwierdzono niezgodne z przeznaczeniem wykorzystywanie sprzętu komputerowego przeznaczonego dla celów dydaktycznych.

Gmina Kobylnica (woj. pomorskie) będąc organem prowadzącym dla skontrolowanej Szkoły Podstawowej w Kobylnicy wchodzącej w skład Zespołu Szkół Samorządowych w Kobylnicy

zwiększyła w I kw. 2004 r. plan wydatków tego Zespołu o kwotę 12,8 tys. zł z przeznaczeniem na zakup sprzętu komputerowego. Ze środków tych Zespół zakupił w marcu 2004 r. 8 zestawów komputerowych oraz 4 drukarki, z czego 3 zestawy z drukarkami użytkował Urząd Gminy na zasadzie wypożyczenia. Dodać należy, że skontrolowana Szkoła dysponowała 10 komputerami w pracowni internetowej pochodzącej z zakupów centralnych w 1998 r. oraz 13 pojedynczymi stanowiskami komputerowymi, z czego 6 komputerów mających połączenie do internetu znajdowało się: w gabinecie dyrektora (1), wicedyrektora (2), sekretariacie (1) i księgowości (2), zaś pozostałe 7 zestawów komputerowych nie mających połączenia z internetem ulokowano w bibliotece szkolnej (6) i pokoju nauczycielskim (1).

Szkoła Podstawowa im. Adama Mickiewicza w Sokolach, woj. podlaskie nie użytkowała do czasu kontroli 4 z 7 zestawów komputerowych otrzymanych w 2003 r. (z likwidowanej innej szkoły). Z pozostałych 3 zestawów jeden zainstalowano w gabinecie dyrektora, a jedynie dwa w pracowni komputerowej. Dodać należy, że z 6 zestawów komputerowych przekazanych Szkole w 2003 r. przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa dla celów dydaktycznych przeznaczono dwa (2 zainstalowano w gabinetach wicedyrektorów, a 2 w sekretariacie).

Zespół Szkół Rolniczych im. Jadwigi Dziubińskiej w Gołątkowie 1 z 20 zestawów komputerowych wchodzących w skład pracowni przekazanej przez MENiS w 2003 r. zainstalował w gabinecie dyrektora Zespołu, co wyjaśniano koniecznością korzystania dla celów służbowych z internetu i poczty elektronicznej. Ponadto 3 zestawy komputerowe zakupione przez Zespół w 2003 r. dla celów dydaktycznych z wykorzystaniem środków Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa zostały bez uzasadnienia wspomnianym przeznaczeniem i z naruszeniem zasad umowy zawartej z Agencją zainstalowane w gabinecie wicedyrektora, sekretariacie Zespołu i gabinecie psychologa szkolnego.

IV Liceum Ogólnokształcące im. Krzysztofa Kamila Baczyńskiego w Słupsku, woj. pomorskie wykorzystywało w gabinecie wicedyrektora i kierownika administracyjnego drukarkę wielofunkcyjną o wartości 2 tys. zł, przekazaną szkole dla potrzeb centrum multimultimedialnego, co usprawiedliwiano wysokimi kosztami eksploatacji tej drukarki do potrzeb dydaktyki.

4. W 9 z 33 skontrolowanych szkół (27,3%) ujawniono nieużytkowanie części sprzętu komputerowego przeznaczonego do celów dydaktycznych. Wynikało to w znacznej części z zaniedbań w gospodarowaniu sprzętem komputerowym jak również braku odpowiedniego oprogramowania komputerowego, a także nieprzystosowania części urządzeń do aktualnych wymogów technicznych. Zaniechanie działań służących modernizacji posiadanych przez szkoły komputerów starszych generacji i pozyskaniu programów komputerowych usprawiedliwiano najczęściej brakiem środków finansowych. W ocenie NIK, prowadziło to do dalszego starzenia się technicznego niewykorzystywanych urządzeń, a w efekcie ich dalszej degradacji technicznej.

Szkoła Podstawowa Nr 5 im. I Armii Wojska Polskiego w Konstanczynie, woj. łódzkie po zakupieniu przez rodziców w marcu 2004 r. zestawu komputerowego dla Szkoły, do czasu kontroli nie wykorzystywała komputera nauczycielskiego przekazanego Szkole wraz z pracownią, co usprawiedliwiano brakiem oprogramowania umożliwiającego wykorzystanie tego komputera jako dodatkowego stanowiska uczniowskiego.

Gimnazjum Nr 28 w Szczecinie, woj. zachodniopomorskie nie wykorzystywało komputera podarowanego Gimnazjum w 2000 r. i wykorzystywanego uprzednio w pokoju nauczycielskim, co wynikało z wymontowania podzespołów komputera i jego zdekompletowania.

Publiczne Gimnazjum Nr 1 w Białymstoku do czasu kontroli nie użytkowało podarowanego Gimnazjum w grudniu 2002 r. zestawu komputerowego, co usprawiedliwiano brakiem środków finansowych na zakup oprogramowania do tego komputera. Nie użytkowano również 2 drukarek podarowanych Gimnazjum w sierpniu 2003, co wyjaśniano posiadaniem przez szkołę nowocześniejszych i sprawniejszych drukarek.

Publiczne Gimnazjum Nr 1 im. Stefana Kardynała Wyszyńskiego w Łasku, woj. łódzkie otrzymało w 1998 r. zakupiony przez rodziców komputer zainstalowany w pracowni chemicznej. Sprzęt ten nie był jednak wykorzystywany, ze względu na brak oprogramowania dydaktycznego do zajęć z chemii, a głównie nie spełnianie wymagań technicznych do uruchomienia takiego oprogramowania.

Zespół Szkół Publicznych w Reptowie gm. Kobyłanka, woj. zachodniopomorskie nie wykorzystywał dwóch komputerów zakupionych dla Zespołu w 1997 r. i przeznaczonych w okresie kontroli dla biblioteki szkolnej i gabinetu pedagoga szkolnego. Nie użytkowano także w pełni sprawnej drukarki (darowizny rodziców z 2000 r.) i sprawnego skanera (użyczonego szkole przez organ prowadzący), co usprawiedliwiano brakiem oprogramowania i odpowiednich kabli.

Zespół Szkół Rolniczych im. Jadwigi Dziubińskiej w Gołątkowie, woj. mazowieckie dysponował w okresie kontroli 2 pracownikami komputerowymi, z tego w jednej połowa stanowisk komputerowych w okresie kontroli było uszkodzonych, zaś druga z pracowni nie posiadała połączenia do internetu, co usprawiedliwiano brakiem odpowiednich środków finansowych na naprawy i modernizację.

Szkoła Podstawowa w Iwanowicach, woj. małopolskie posiadała całość dostarczonego w 1998 r. wraz z pracownią sprzętu komputerowego, jednak działały tylko 4 z 9 komputerów uczniowskich. Pozostałe było nieczynne z powodu awarii. Stan ten usprawiedliwiano brakiem środków na modernizację i naprawę komputerów.

5. Znaczącym ułatwieniem dla uczniów i nauczycieli w dostępie do informacji było wyposażenie bibliotek szkolnych w komputery, a także tworzenie w tych bibliotekach centrów multimedialnych. Działania takie podjęto w 15 z 33 skontrolowanych szkół, tj. 45,5% ich ogółu. W 7 szkołach centra multimedialne zakupiono i wyposażono w ramach zakupów centralnych, a w pozostałych 8 szkołach wyposażenie bibliotek szkolnych w komputery następowało z inicjatywy samych szkół i organów prowadzących. Oceniając pozytywnie powyższe działania podkreślić należy, że szybki dostęp do informacji związany był z możliwością połączenia centrum multimedialnego i biblioteki szkolnej z internetem, czego nie zapewniono w 4 z 15 bibliotek wyposażonych w sprzęt komputerowy (26,7%).

Pozytywnie ocenić należy, że kontrolowane szkoły zadbały na ogół, tj. w 32 z 33 przypadków, o zakupienie do bibliotek szkolnych książek ułatwiających uczniom i nauczycielom poznanie technologii i zastosowań informatyki. Kontrola nie ujawniła również, poza dwoma jednostkowymi przypadkami, wykorzystywania szkolnych pracowni komputerowych i łączny internetowych do celów sprzecznych z celami dydaktycznymi i wychowawczymi szkoły.

W Publicznej Szkole Podstawowej im. Kornela Makuszyńskiego w Chynowie, woj. łódzkie komputery w szkolnej pracowni internetowej wykorzystywane były przez uczniów, obok zastosowań dydaktycznych, również do połączeń m.in. z witrynami o treściach erotycznych i pornograficznych. Jak wynikało z wyjaśnień, nie było znane nauczycielom i dyrektorowi szkoły. Dodać należy, że Szkoła ta dysponując pracownią komputerową od 1999 r. posiadała w bibliotece szkolnej zaledwie jedną książkę z zakresu informatyki i zastosowań komputerów, którą w latach szkolnych 2002/2003 i 2003/2004 wypożyczano dwukrotnie.

Kontrola Zespołu Szkół Publicznych w Reptowie gm. Kobyłanka, woj. zachodniopomorskie, prowadzona z udziałem powołanego przez NIK specjalisty, ujawniła, że 2 z 9 stanowisk uczniowskich w szkolnej pracowni komputerowej wykorzystywane były przez uczniów m.in. do odwiedzin stron internetowych o treściach erotycznych i pornograficznych.

6. Jako dobre ocenić należy przygotowanie i kwalifikacje zawodowe nauczycieli prowadzących zajęcia edukacyjne z informatyki. Z 66 takich nauczycieli zatrudnionych w skontrolowanych szkołach, co stanowiło w przeliczeniu na osoby

pełnozatrudnione 51,9 etatu, pełne przygotowanie zawodowe w rozumieniu rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 10 września 2002 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli nie mających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli³⁸ posiadały 63 osoby zatrudnione w wymiarze 50,3 etatu. Dodać należy, że 21 nauczycieli prowadzących zajęcia edukacyjne z informatyki (tj. 31,8%) w trakcie kontroli podnosiło swoje kwalifikacje zawodowe i uczestniczyło w szkoleniach i kursach.

W przypadku pozostałych nauczycieli skontrolowanych szkół (1.173 osoby, w tym 923 osoby zatrudnione w pełnym wymiarze czasu pracy) 542 nauczycieli, tj. 46,2% uczestniczyło w trakcie pracy zawodowej w różnorodnych szkoleniach i kursach z zakresu informatyki, w tym 175 osób w trakcie trwania kontroli. W ocenie NIK wymieniony, relatywnie wysoki, odsetek nauczycieli uczestniczących w szkoleniach tylko częściowo odzwierciedlał faktyczne umiejętności tych osób w praktycznym stosowaniu informatyki w procesie dydaktycznym. Świadczyły o tym wyniki anonimowej i dobrowolnej ankiety, którą objęto 823 nauczycieli, tj. 78,16% nauczycieli skontrolowanych szkół. W grupie tej jedynie 273 osoby (33,2%) zadeklarowały, że posługiwanie się komputerem nie sprawia im żadnych trudności, zaś 116 nauczycieli (14,1%) korzystało z komputera wyłącznie z pomocą innej osoby, 405 osób (49,2%) napotykało w tym zakresie trudności, a 33 osoby w ogóle nie posiadało umiejętności posługiwania się komputerem. Równocześnie 664 osoby ankietowane (80,7%) deklarowały potrzebę odbycia szkolenia lub kursu z zakresu informatyki i posługiwania się sprzętem komputerowym.

Wyniki ankiety wykazały również, że umiejętności posiadane przez nauczycieli w posługiwaniu się sprzętem komputerowym są w znacznym zakresie niewystarczające do prowadzenia zajęć z wykorzystaniem pracowni komputerowej posiadanej przez szkołę lub stosowania informatyki i komputera w trakcie lekcji prowadzonych we własnej pracowni przedmiotowej. I tak, umiejętność posługiwania się siecią w szkolnej pracowni komputerowej deklarowało zaledwie 279 nauczycieli, co po odliczeniu 66 nauczycieli przedmiotów informatycznych stanowiło 25,9% ankietowanych, a umiejętność samodzielnego zainstalowania programu na pojedynczym komputerze deklarowało odpowiednio 31,4% nauczycieli. Ankieta wykazała także, że wśród nauczycieli posiadających opanowaną w różnym stopniu umiejętność posługiwania się komputerem znajomość podstawowych typów oprogramowania dotyczy głównie wykorzystywania edytora tekstu (726 osób) i arkusza kalkulacyjnego (468 osób), a w relatywnie małym stopniu umiejętności przygotowania i wykorzystania na lekcji programów do tworzenia prezentacji, co zadeklarowało 343 osoby nauczycieli posługujących się komputerem.

W ocenie NIK, dane te wskazują na istotne, a zarazem niezależne od aktualnego stanu wyposażenia szkół w sprzęt komputerowy ograniczenia w możliwościach informatyzacji procesu dydaktycznego, tkwiące w braku

³⁸ Dz. U. z 2002 r. Nr 155, poz. 1288.

umiejętności nauczycieli posługiwania się komputerami i oprogramowaniem. Sami nauczyciele skontrolowanych szkół, wypełniający anonimową ankietę wskazywali na ograniczenia w procesie informatyzacji dydaktyki wynikające z braku umiejętności posługiwania się sprzętem komputerowym (6,2% odpowiedzi). Podnoszono ponadto problem braku komputerów w salach lekcyjnych oraz brak multimedialnego przenośnego sprzętu komputerowego (36,9% odpowiedzi), jak również obciążenie pracowni głównie zajęciami edukacyjnymi z zakresu informatyki (20%), brak środków finansowych na informatyzację szkół (13,8%), ograniczoną ofertę oprogramowania edukacyjnego (12,3%), zbyt małą liczbę miejsc w pracowniach komputerowych w stosunku do liczebności oddziałów (9,2%), oraz inne zróżnicowane przyczyny (stanowiące łącznie 1,6% odpowiedzi).

7. Z ustaleń kontroli wynika, że nauczyciele kontrolowanych szkół nie korzystali w szerszym zakresie z komputerów w pokojach nauczycielskich³⁹. Komputerami do tego celu dysponowało 5 z 33 szkół (15,2%), w jedynie w 2 przypadkach były to komputery z możliwością korzystania z internetu. Równocześnie 82,8% z badanych ankietowo nauczycieli skontrolowanych szkół deklarowała stałe lub okazjonalne korzystanie z komputera i łączy internetowych w procesie przygotowania się do prowadzenia zajęć edukacyjnych. Odnotować również należy, że wystąpiło w tym przypadku znaczne zróżnicowanie w odniesieniu do nauczycieli szkół miejskich i nauczycieli szkół położonych na wsiach i małych miejscowościach. Z możliwości takich nie korzystało 21,2% nauczycieli szkół wiejskich i 10,5% nauczycieli w miastach. W ocenie NIK należy to wiązać głównie z mniejszymi możliwościami nauczycieli zamieszkałych na wsi w dostępie do komputerów poza miejscem pracy.

8. Z pozostałych w dyspozycji skontrolowanych szkół 643 stanowisk komputerowych 553 posiadało możliwość korzystania z internetu (86%). Stan ten wynikał głównie z braku okablowania sieciowego umożliwiającego uzyskanie takiego połączenia poza pracownią komputerową lub centrum multimedialnym w bibliotece szkolnej. Poza jednym przypadkiem (Samorządowa Szkoła Podstawowa nr 6 im. Adama Mickiewicza w Sopocie) skontrolowane szkoły korzystały z połączeń internetowych w trakcie prowadzenia zajęć edukacyjnych z przedmiotów informatycznych. Koszty połączeń internetowych finansowane były we wszystkich skontrolowanych szkołach przez organy prowadzące w ramach budżetu szkoły. W większości przypadków (31 z 33 skontrolowanych szkół) szkoły dysponowały łączem zapewniającym całodobowe połączenie z internetem. O wykorzystaniu internetu przez uczniów i nauczycieli przedmiotów informatycznych świadczyło pozytywnie posiadanie przez 18 z 33 skontrolowanych szkół (54,5%) własnych witryn internetowych. Strony internetowe szkół we wszystkich przypadkach tworzone były i administrowane z udziałem uczniów, a działania takie podejmowano w ramach zajęć pozalekcyjnych z informatyki.

³⁹ Określając w 2001 r. propozycje rozwoju posiadanej przez szkołę pracowni komputerowej i zalecenia dotyczące informatyzacji działalności dydaktycznej szkoły Ministerstwo proponowało m.in. wyposażanie w sprzęt komputerowy z dostępem do internetu pokoi nauczycielski w szkołach (publikacja Ministerstwa z 2001 r. „O edukacji informatycznej”).

9. Krytycznie ocenić należy stan zabezpieczenia zasobów informatycznych pracowni komputerowych i komputerów wykorzystywanych do celów dydaktycznych programami antywirusowymi. W 24 z 33 skontrolowanych szkół nie stosowano takiego oprogramowania lub stosowano jako zabezpieczenia darmowe programy demonstracyjne i różnorodne nie licencjonowane oprogramowanie pozyskiwane doraźnie z internetu. Odnotować przy tym należy, że w ramach zakupów realizowanych centralnie pracownie komputerowe nie były wyposażone w oprogramowanie antywirusowe, a brak ten nie został w szerszym zakresie uzupełniony, poprzez zakupienie takich programów z wykorzystaniem budżetów organów prowadzących szkoły.

W publicznym Gimnazjum Nr 1 w Białymstoku jako zabezpieczenie antywirusowe pracowni stosowano, nie posiadając uprawnień oraz wymaganych licencji jeden z zaawansowanych komercyjnych programów antywirusowych pobrany w sposób nielegalny z sieci internet, co usprawiedliwiano brakiem środków na zakup legalnego oprogramowania antywirusowego. Gimnazjum nr 49 w Warszawie stosowało zakupiony przez Szkołę profesjonalny program antywirusowy na 19 z 40 stanowisk komputerowych, mimo posiadania licencji na jego zainstalowanie jedynie na 10 stanowiskach, co usprawiedliwiano dużym zagrożeniem wirusami komputerowymi ze względu na posiadanie 3 pracowni połączonych z internetem.

Gimnazjum w Wieliszewie, woj. mazowieckie mimo zakupu w 2003 r. jednostanowiskowej licencji profesjonalnego oprogramowania antywirusowego nie zabezpieczyło tym programem żadnego z 15 posiadanych w pracowni stanowisk komputerowych, nie stosując również w tym celu innych programów. W Szkole Podstawowej im. Władysława S. Reymonta w Rokicinach woj. łódzkiej w pracowni komputerowej standardu PC połączonej z internetem nie zainstalowano żadnego oprogramowania antywirusowego, co wyjaśniano, twierdząc błędnie, że system operacyjny komputerów sam w sobie chroni komputery przed wirusami. Szkoła Podstawowa Nr 5 im. I Armii Wojska Polskiego w Konstancynie, woj. łódzkiej użytkując pracownię komputerową od 1999 r. licencjonowany program antywirusowy nabyła dopiero w marcu 2004 r.

10. Znaczną skalę nieprawidłowości w skontrolowanych szkołach ujawniono w zakresie ewidencjonowania i użytkowania oprogramowania komputerowego. W przypadku 27 z 33 szkół oprogramowanie otrzymane wraz z pracownią uzupełniono o dodatkowe programy, dokonując takich zakupów z wykorzystaniem budżetu szkoły, a w pojedynczych przypadkach otrzymując oprogramowanie z darowizn. Kontrola ujawniła, że nieprawidłowości związane z prowadzeniem ewidencji tych programów wystąpiły w 19 z 33 szkół, tj. 57,6% ich ogółu, w tym w 3 przypadkach zaniechano całkowicie prowadzenia takiej ewidencji.

W 20 z 33 objętych kontrolą szkół, tj. 60,6% nie stosowano w pełnym zakresie oprogramowania dostarczonego do szkół w ramach zakupów centralnych. Wynikało to zarówno z zaniedbań ze strony szkół jak i niedostosowania tego oprogramowania do możliwości jego wykorzystania w określonych warunkach kadrowych i organizacyjnych danej szkoły. Istotnym czynnikiem był również brak umiejętności nauczycieli posługiwania się oprogramowaniem.

Niewykorzystywane oprogramowanie obejmowało m.in. programy przeznaczone dla ośmioklasowej szkoły podstawowej dostarczone wraz z pracowniami do szkół podstawowych w latach ubiegłych i nie znajdujące zastosowania w szkole podstawowej sześcioklasowej. W omawianym przypadku krytycznie ocenić należy zaniechanie działań związanych z przekazaniem takich programów do gimnazjów lub wykorzystaniem takiego oprogramowania w zajęciach pozalekcyjnych. Kolejną grupą programów zakupionych centralnie nie w pełni wykorzystanych w skontrolowanych szkołach były załączone do pracowni komputerowych programy do nauki języka angielskiego. Dotyczyło to szkół,

w których nie prowadzono nauczania tego języka oraz przypadków wyjaśnianych brakiem możliwości organizacyjnych wykorzystania pracowni komputerowej do prowadzenia innych stałych zajęć nie związanych z nauczaniem przedmiotów informatycznych. W wyjaśnieniach wskazywano również na utrudnienia związane z liczebnością oddziałów szkolnych i prowadzeniem zindywidualizowanych zajęć i ćwiczeń z języka obcego w pracowni komputerowej o 9 stanowiskach uczniowskich. Znaczne zróżnicowanie wystąpiło w przypadku stopnia wykorzystania zakupionych centralnie programów wspomagających nauczanie przedmiotów informatycznych, co wiązać należy bezpośrednio z podawanymi w wyjaśnieniach zróżnicowanymi umiejętnościami wykorzystania tych programów przez samych nauczycieli.

W ocenie NIK, ustalenia kontroli z tego zakresu wskazują na potrzebę większego zindywidualizowania centralnych zakupów oprogramowania z uwzględnieniem planów i programów nauczania realizowanych w poszczególnych szkołach oraz możliwości organizacyjnych i kadrowych szkół, do których kierowane są pracownie.

IV Liceum Ogólnokształcące im. Krzysztofa Kamila Baczyńskiego w Ustce, woj. pomorskie nie wykorzystywało części z otrzymanych w 2002 r. programów, co usprawiedliwiano brakiem przygotowania nauczycieli do korzystania z tego oprogramowania. Podobnie usprawiedliwiano niewykorzystanie części oprogramowania przez I Liceum Ogólnokształcące im. Jędrzeja Śniadeckiego w Pabianicach, woj. łódzkie. W Szkole Podstawowej im. Władysława S. Reymonta w Rokicinach, woj. łódzkie nie wykorzystywano 6 z 11 programów zakupionych centralnie, co w ocenie NIK znajdowało uzasadnienie jedynie w przypadku programu do nauki języka angielskiego (w szkole tej nauczany był język niemiecki). Gimnazjum im. Kazimierza Jagiellończyka w Rzgowie woj. łódzkie nie wykorzystywało programu do nauki jęz. angielskiego, co usprawiedliwiano małą liczbą stanowisk w pracowni komputerowej i niemożliwością prowadzenia zajęć w podziale na grupy.

Jako niezbędne uznać również należy wyeliminowanie przypadków nie stosowania oprogramowania posiadanego przez szkoły na skutek zaniedbań oraz niewłaściwego gospodarowania tymi składnikami majątkowymi pracowni komputerowych.

Publiczne Gimnazjum Nr 1 w Białymstoku otrzymało w 2001 r. wraz z pracownią oprogramowanie dydaktyczne, które nie zostało zaewidencjonowane i zainstalowane w pracowni. Ustalono, że programy te (ogółem 6 z 7) przekazano za pokwitowaniem do indywidualnego wykorzystania przez nauczycieli.

Szkoła Podstawowa wchodząca w skład Zespołu Szkół Samorządowych w Kobylnicy w woj. pomorskim nie użytkowała na komputerach uczniowskich zakupionego centralnie wraz z pracownią w 1988 r. oprogramowania typu biurowego, gdyż pakiet ten został zastąpiony przez nieuprawnione zainstalowanie na tych komputerach innego programu o podobnym przeznaczeniu, na którego użytkowanie szkoła nie posiadała uprawnień.

Szczególnie krytycznie ocenić należy stosowanie przez 17 z 33 skontrolowanych szkół oprogramowania komputerowego bez wymaganych licencji producenta tego oprogramowania.

Szkoła Podstawowa wchodząca w skład Zespołu Szkół Samorządowych w Kobylnicy, woj. pomorskie użytkowała jeden z posiadanych programów komputerowych na łącznie 14 stanowiskach komputerowych, w tym na 10 stanowiskach w pracowni komputerowej, posiadając uprawnienia do zainstalowania takiego oprogramowania jedynie na 6 stanowiskach.

Gimnazjum Nr 28 w Szczecinie, woj. zachodniopomorskie, nie prowadziło pełnej ewidencji posiadanego oprogramowania, a kontrola programów zainstalowanych w pracowni komputerowej wykazała stosowanie tam nieprzydatnych w procesie dydaktycznym różnorodnych programów pozyskiwanych z internetu, a także stosowanie oprogramowania, bez wymaganych uprawnień, na większej liczbie komputerów. Podobnie Samorządowa Szkoła Podstawowa nr 6 im. Adama Mickiewicza w Sopocie, nie posiadając wymaganych

uprawnień, wykorzystywała oprogramowanie otrzymane wraz z pracownią na większej od przewidzianej licencją liczbie komputerów.

Szkoła Podstawowa w Morawicy i Gimnazjum w Mnikowie, woj. małopolskie stosowały i udostępniały oprogramowanie komputerowe m.in. na zasadach pożyczania lub udostępniania wzajemnego programów, czego nie przewidywały licencje przypisujące program do konkretnej liczby stanowisk komputerowych określonego nabywcy licencji. Oprogramowanie używane przez te szkoły instalowane było również na większej liczbie komputerów, niż przewidywały to licencje.

11. Kontrola wykazała, że w wyniku zaniedbań sprzęt komputerowy w dyspozycji skontrolowanych szkół w 13 z 33 przypadków był błędnie zaewidencjonowany księgowo, a w 3 przypadkach zaniechano jego oznakowania.

Sprzęt komputerowy Szkoły Podstawowej wchodzącej w skład Zespołu Szkół Samorządowych w Kobylnicy, woj. pomorskie nie był ewidencjonowany, co było wynikiem zaniechania prowadzenia ewidencji składników majątkowych Zespołu powołanego z dniem 1 września 2003 r. Stanowiło to naruszenie przepisu art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości⁴⁰, w myśl którego księgi rachunkowe otwiera się na dzień rozpoczęcia działalności – w ciągu 15 dni.

Komputery w Gimnazjum im. Gen. Mariusza Zaruskiego w Ustce, woj. pomorskie nie posiadały w części oznaczeń inwentarzowych, a oznaczenia pozostałych nie dokonano w sposób trwały. Stwierdzono również różnice między stanem faktycznym i ewidencją szkoły w przypadku podzespołów jednego z komputerów zakupionych przez szkołę do celów dydaktycznych.

Gimnazjum im. Kazimierza Jagiellończyka w Rzgowie, woj. łódzkie nie dokonało wyceny 3 pełnowartościowych zestawów komputerowych stanowiących nagrodę dla Gimnazjum w konkursie ekologicznym, a sprzęt ten zaewidencjonowano jako składniki majątkowe nie posiadające żadnej wartości.

Publiczna Szkoła Podstawowa im. Kornela Makuszyńskiego w Chynowie, woj. mazowieckie zaewidencjonowała pracownię komputerową otrzymaną w 1999 r. o wartości 28.5 tys. zł dopiero w 2002 r. na podstawie inwentaryzacji zdawczo odbiorczej związanej ze zmianą na stanowisku dyrektora szkoły. Do czasu kontroli nie objęto natomiast ewidencją dodatkowego wyposażenia pracowni, w tym drukarki i urządzeń dodatkowych do połączenia pracowni z internetem. Wspomniana Szkoła nie prowadziła także ewidencji posiadanego i zainstalowanego w pracowni oprogramowania, co obejmowało łącznie 28 programów użytkowych i gier, w tym o nieustalonym źródle pochodzenia, na które nie posiadano licencji.

12. W 3 z 33 skontrolowanych szkół, tj. 9% ich ogółu, w okresie użytkowania przez te szkoły pracowni komputerowych doszło do kradzieży całości lub części zgromadzonego tam sprzętu komputerowego. Oceniając pozytywnie różnorodne działania służące zabezpieczeniu pracowni przed włamaniem i kradzieżą, podkreślić należy, że związane z tym nieprawidłowości ujawniono w 1 z 33 skontrolowanych szkół. W 5 skontrolowanych szkołach (15,2% ich ogółu) nie wyznaczono nauczycieli pełniących funkcję opiekunów pracowni komputerowych. W ocenie NIK, przypisanie takich zadań określonym nauczycielom (co miało miejsce w pozostałych 28 szkołach) służyło dbałości o zorganizowanie należytego zabezpieczenia mienia i właściwej eksploatacji sprzętu komputerowego.

Gimnazjum nr 5 w Mysłowicach, woj. śląskie utraciło w wyniku kradzieży 1 z dwóch pracowni komputerowych zakupionych centralnie o wartości 32,4 tys. zł. Pracownię tę odtworzono przeznaczając na ten cel 38.9 tys. zł. W okresie kontroli jedna z pracowni komputerowych szkoły zlokalizowana została w kondygnacji piwnicznej, a jej okna nadal nie były właściwie

⁴⁰ Dz. U. z 2002 r. Nr 76, poz. 694 ze zm.

zabezpieczone przed ewentualną kradzieżą. Podkreślić należy, że w zaleceniach Ministerstwa dotyczących podstawowych wymogów dla pomieszczeń, w których instalowano pracownie wskazano, że pracownie te nie powinny znajdować się w piwnicach i suterrenach⁴¹.

Szkoła Podstawowa im. Adama Mickiewicza w Sokołach, woj. podlaskie otrzymała w 1999 r. pracownię komputerową zakupioną centralnie, a ponadto zakupione ze środków organu prowadzącego 3 dodatkowe stanowiska komputerowe do tej pracowni. W 2000 r. wyposażenie to o łącznej wartości 31,3 tys. zł zostało skradzione. Kolejnego włamania do szkoły dokonano w 2001 r., a straty z tego tytułu w odkupionym w międzyczasie sprzęcie komputerowym wyniosły kolejne 21 tys. zł.

W wyniku włamania dokonanego w 2002 r. Zespół Szkół Rolniczych w Gołądkowie, woj. mazowieckie utracił 11 stanowisk komputerowych, skaner i drukarkę.

⁴¹ Podstawowy warunek techniczny instalacji pracowni wymieniany w publikacji Ministerstwa z 2001 r. „O edukacji informatycznej” (Biblioteczka Reformy – Zeszyt 36).

4. Informacje dodatkowe o przeprowadzonej kontroli

4.1. Przygotowanie kontroli

Kontrolę koordynowaną pn. „Wykorzystanie pracowni komputerowych w szkołach” poprzedziła kontrola rozpoznawcza przeprowadzona w okresie od 25 grudnia 2003 r. do 20 stycznia 2004 r. w Publicznym Gimnazjum nr 2 im. Roberta Schumana w Warszawie. Wyniki kontroli ujawniły m.in.: niepełne oraz nie zawsze prawidłowe wykorzystanie oprogramowania oraz sprzętu komputerowego, jak również nieprawidłowości związane z przekazaniem skontrolowanej szkole pracowni komputerowej.

Kontrolą koordynowaną objęto MENiS, jako organ administracji rządowej odpowiedzialny za realizację centralnych zakupów sprzętu komputerowego i oprogramowania dla szkół, a także realizowanie polityki państwa w zakresie oświaty. Ponadto skontrolowano reprezentatywną próbę 7 kuratoriów oświaty (44%) sprawujących nadzór pedagogiczny nad działalnością szkół. Przyjęto, że w każdym z województw kontrolą objęte zostanie kuratorium oświaty oraz 5 wybranych szkół w miastach wsiach z uwzględnieniem kontroli szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych.

4.2. Postępowanie kontrolne i działania podjęte po zakończeniu kontroli

W związku z kontrolą w 13 przypadkach, w trybie art. 29 ust. 2 lit. f ustawy o NIK, zasięgnięto informacji w jednostkach niekontrolowanych. Informacje te dotyczyły przede wszystkim jednostek samorządu terytorialnego i obejmowały dane z zakresu prowadzenia ewidencji składników majątkowych i obsługi finansowo-księgowej szkół oraz zakupów sprzętu komputerowego finansowanych przez organy prowadzące.

W czasie badań kontrolnych, na mocy przepisu art. 29 ust. 2 lit. d ustawy o NIK, powołano 4 świadków. Dotyczyło to kontroli zagadnień związanych z rozliczeniem składników majątkowych Publicznej Szkoły Podstawowej im. Kornela Makuszyńskiego w Chynowie, woj. mazowieckie oraz wykorzystania pracowni komputerowej w Gimnazjum nr 2 w Paniówkach, woj. śląskie. Na podstawie przepisu art. 49 ust. 4 ustawy o NIK w postępowaniu kontrolnym prowadzonym w Gimnazjum nr 28 w Szczecinie uczestniczył specjalista powołany przez Delegaturę NIK w Szczecinie.

Zastrzeżeń dotyczących ustaleń zawartych w protokołach kontroli nie zgłoszono.

Do kierowników skontrolowanych jednostek skierowano ogółem 41 wystąpień pokontrolnych zawierających oceny, uwagi oraz wnioski dotyczące kontrolowanej działalności. Zastrzeżeń do uwag, ocen i wniosków zawartych w wystąpieniach pokontrolnych nie zgłoszono. Z udzielonych odpowiedzi wynikało, że ze 109 wniosków pokontrolnych zrealizowano 80, a dalszych 8 było w trakcie realizacji.

W wystąpieniu pokontrolnym do Ministra Edukacji Narodowej i Sportu wnioskowano o:

- 1) sukcesywne likwidowanie dysproporcji w zakresie wyposażania poszczególnych typów szkół w pracownie komputerowe i oprogramowanie,
- 2) dostosowanie liczby komputerów w pracowniach zakupionych centralnie do organizacji zajęć edukacyjnych, w tym do liczby uczniów w oddziałach szkolnych,
- 3) podjęcie okresowych analiz wykorzystania sprzętu komputerowego i oprogramowania przekazanego szkołom; podjęcie, we współpracy z kuratoriami oświaty, działań zapewniających warunki kadrowe i przygotowanie merytoryczne wizytatorów do sprawowania nadzoru pedagogicznego w zakresie wdrażania informatyzacji procesu dydaktycznego w praktyce szkolnej,
- 4) rozważenie możliwości opracowania standardów wymagań związanych z umiejętnościami stosowania przez nauczycieli technologii informatycznych.

W odpowiedzi Minister Edukacji Narodowej i Sportu poinformował NIK o podjęciu działań na rzecz realizacji wniosków pokontrolnych, wskazując równocześnie na złożone uwarunkowania związane z procesem informatyzacji szkół oraz realizowanymi centralnie zakupami pracowni komputerowych i oprogramowania. Dotyczyło to głównie ograniczonych środków finansowych przeznaczonych na zakup pracowni komputerowych, a w związku z tym konieczności etapowego realizowania tego przedsięwzięcia, którego celem jest wyposażenie do 2007 r. wszystkich szkół w pracownie. Wskazano również, że podstawowe powinności związane z wyposażeniem szkół w pomoce dydaktyczne należy do organów prowadzących, a zakupy centralne pracowni stanowią dodatkową formę pomocy w realizacji takich zadań. Dotyczy to również ewentualnego uzupełnienia liczby komputerów uczniowskich w pracowniach, a przyjęty standard 9 takich stanowisk wynikał głównie z ograniczeń finansowych. Wskazano również na niezależne od Ministerstwa ograniczenia w zapewnieniu połączeń internetowych w szkołach związane infrastrukturą telekomunikacyjną.

W wystąpieniach pokontrolnych skierowanych do objętych kontrolą kuratorów oświaty wnioskowano m.in. o:

- 1) dokonywanie oceny warunków funkcjonowania szkolnych pracowni komputerowych, stanu wyposażenia szkół w sprzęt komputerowy i oprogramowanie, w tym pod względem przydatności w procesie dydaktycznym oraz legalności używanych programów, a także ocen efektywności wykorzystania informatyki w procesie dydaktycznym,
- 2) przestrzeganie zasad obowiązujących przy rozdziale pracowni komputerowych,
- 3) aktywizowanie samorządów w zakresie pozyskiwania sprzętu komputerowego dla szkół i wyrównywanie dysproporcji w wyposażeniu poszczególnych typów szkół w sprzęt komputerowy.

W odpowiedzi na wystąpienia pokontrolne kuratorzy oświaty informowali NIK o: objęciu nadzorem pedagogicznym i pomiarem jakości pracy szkół zagadnień z zakresu stanu wyposażenia szkół w sprzęt komputerowy i oprogramowanie oraz

wykorzystania informatyki w dydaktyce, podjęciu działań na rzecz opracowania narzędzi takiej diagnozy oraz działań służących wyeliminowaniu przypadków nielegalnego stosowania przez szkoły oprogramowania komputerowego.

W wystąpieniach pokontrolnych skierowanych do dyrektorów szkół wnioskowano przede wszystkim o:

- 1) zapewnienie pełnego wykorzystania pracowni komputerowych i posiadanego przez szkoły oprogramowania komputerowego,
- 2) prawidłowe ewidencjonowanie składników majątkowych pracowni oraz wartości niematerialnych i prawnych związanych z użytkowaniem przez szkoły oprogramowania komputerowego,
- 3) podnoszenie kwalifikacji nauczycieli w zakresie zastosowań informatyki w dydaktyce,
- 4) rzetelność w przestrzeganiu warunków licencji związanych z użytkowaniem oprogramowania, a także podjęcie działań służących zabezpieczeniu zasobów informatycznych programami antywirusowymi.

W odpowiedzi na wystąpienia pokontrolne dyrektorzy szkół informowali NIK m.in. o: działaniach służących pełnemu wykorzystaniu posiadanego sprzętu komputerowego oraz programów komputerowych zakupionych przez MENiS, skorygowaniu nieprawidłowości w prowadzeniu ewidencji posiadanego sprzętu komputerowego i oprogramowania, uwzględnieniu w działalności szkoły zagadnień związanych z doskonaleniem zawodowym nauczycieli w zakresie informatyki, a ponadto o działaniach eliminujących przypadki nielegalnego użytkowania oprogramowania komputerowego, w tym działaniach na rzecz pozyskania przez szkoły licencjonowanych wersji programów, w tym programów antywirusowych.

W wyniku kontroli ujawniono nieprawidłowości finansowe w ogólnej kwocie 5,3 tys. Zł, związane z niegospodarnym zrealizowaniem wydatku z budżetu samorządowego gminy Karlino w woj. zachodniopomorskim na zakup przez Gimnazjum w Karlinie oprogramowania nieprzydatnego w posiadanej pracowni komputerowej.

5. Załączniki

5.1. Wykaz skontrolowanych podmiotów oraz jednostek organizacyjnych NIK, które przeprowadziły w nich kontrole.

Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego

1. Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu.

Delegatura NIK w Białymstoku

2. Kuratorium Oświaty w Białymstoku.
3. Publiczne Gimnazjum nr 1 w Białymstoku.
4. Szkoła Podstawowa im. Adama Mickiewicza w Sokołach.
5. Liceum Ogólnokształcące im. Króla Kazimierza Jagiellończyka w Wysokiem Mazowieckim.

Delegatura NIK w Gdańsku

6. Kuratorium Oświaty w Gdańsku.
7. Gimnazjum im. Gen. Mariusza Zaruskiego w Ustce.
8. IV Liceum Ogólnokształcące im. Krzysztofa Kamila Baczyńskiego w Słupsku.
9. Samorządowa Szkoła Podstawowa nr 6 im. Adama Mickiewicza w Sopocie.
10. Gimnazjum nr 1 w Bytowie.
11. Zespół Szkół Samorządowych w Kobylnicy (kontrolą objęto Szkołę Podstawową im. Kornela Makuszyńskiego).

Delegatura NIK w Katowicach

12. Kuratorium Oświaty w Katowicach.
13. Gimnazjum nr 5 w Mysłowicach.
14. Szkoła Podstawowa nr 12 w Studzionce.
15. Szkoła Podstawowa nr 1 im. Stanisława Konarskiego w Sosnowcu.
16. II Liceum Ogólnokształcące im. Stanisława Wyspiańskiego w Będzinie.
17. Gimnazjum nr 2 w Paniówkach.

Delegatura NIK w Krakowie

18. Kuratorium Oświaty w Krakowie.
19. Szkoła Podstawowa w Morawicy.
20. Gimnazjum w Mnikowie.
21. Gimnazjum nr 2 im. Adama Mickiewicza w Krakowie.
22. Szkoła Podstawowa w Iwanowicach.
23. Zespół Szkół Mechanicznych nr 2 w Krakowie.

Delegatura NIK w Łodzi

24. Kuratorium Oświaty w Łodzi.
25. I Liceum Ogólnokształcące im. Jędrzeja Śniadeckiego w Pabianicach.
26. Szkoła Podstawowa im. Władysława Reymonta w Rokicinach.
27. Szkoła Podstawowa nr 5 im. I Armii Wojska Polskiego w Konstantynowie Łódzkim.
28. Publiczne Gimnazjum nr 1 im. Stefana Kardynała Wyszyńskiego w Łasku.
29. Gimnazjum im. Kazimierza Jagiellończyka w Rzgowie.

Delegatura NIK w Szczecinie

30. Kuratorium Oświaty w Szczecinie.
31. Gimnazjum nr 28 w Szczecinie.
32. Gimnazjum w Karlinie.
33. Zespół Szkół nr 10 im. Bolesława Chrobrego w Koszalinie.
34. Szkoła Podstawowa w Mścicach.
35. Zespół Szkół Publicznych w Reptowie.

Delegatura NIK w Warszawie

36. Kuratorium Oświaty w Warszawie.
37. Publiczna Szkoła Podstawowa im. Kornela Makuszyńskiego w Chynowie.
38. Gimnazjum nr 49 im. Stefana Starzyńskiego w Warszawie.
39. Gimnazjum w Wieliszewie.
40. Publiczna Szkoła Podstawowa im. Juliusza Stępkowskiego w Tarcynie.
41. Zespół Szkół Rolniczych im. Jadwigi Dziubińskiej w Gołdkowie.

5.2. Lista osób zajmujących kierownicze stanowiska, odpowiedzialnych za kontrolowaną działalność.

Za skontrolowaną działalność odpowiadał na szczeblu centralnym minister właściwy do spraw oświaty, a zadania te w okresie objętym kontrolą realizował Minister Edukacji Narodowej i Sportu. Ministrem Edukacji Narodowej i Sportu jest od dnia 2 maja 2004 r. dr Mirosław Sawicki, a uprzednio, tj. od dnia 19 października 2001 r. stanowisko to zajmowała dr Krystyna Łybacka.

Za kontrolowaną działalność na szczeblu województw, w zakresie posiadanych uprawnień realizowanych w imieniu wojewodów i określonych odrębnymi przepisami, odpowiadali w okresie objętym kontrolą na kuratorzy oświaty.

1. Łódzkim Kuratorem Oświaty jest od dnia 12 marca 2002 r. Jerzy Posmyk.
2. Małopolskim Kuratorem Oświaty jest od dnia 6 stycznia 2003 r. Elżbieta Łęcznarowicz. Uprzednio stanowisko to zajmowali Roman Kuźmiak (w okresie od 24 października 2002 r. do 5 stycznia 2003 r.) i Jerzy Lackowski (w okresie od 10 maja 1999 r. do 23 października 2002 r.).
3. Mazowieckim Kuratorem Oświaty jest od dnia 28 marca 2002 r. Ryszard Raczyński.
4. Podlaskim Kuratorem Oświaty jest od dnia 6 lutego 2002 r. Zofia Trancygier Koczuk.
5. Pomorskim Kuratorem Oświaty jest od dnia 18 lutego 2002 r. Jerzy Kortas.
6. Śląskim Kuratorem Oświaty jest od dnia 11 marca 2002 r. dr Jerzy Grad.
7. Zachodniopomorskim Kuratorem Oświaty jest od dnia 12 marca 2002 r. Jerzy Kotłęga.

5.3. Wykaz organów, którym przekazano informację o wynikach kontroli.

1. Prezydent RP.
2. Marszałek Sejmu RP.
3. Marszałek Senatu RP.
4. Prezes Rady Ministrów.
5. Wiceprezesi Rady Ministrów.
6. Rzecznik Praw Obywatelskich.
7. Rzecznik Praw Dziecka.
8. Prezes Trybunału Konstytucyjnego.
9. Minister Edukacji Narodowej i Sportu.
10. Minister Nauki i Informatyzacji.
11. Przewodniczący Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży Sejmu RP.
12. Przewodniczący Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej Sejmu RP.
13. Przewodniczący Komisji Edukacji, Nauki i Sportu Senatu RP.
14. Wojewodowie.
15. Dyrektor Centralnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Warszawie.
16. Dyrektorzy wojewódzkich ośrodków doskonalenia nauczycieli.

5.4. Wykaz ważniejszych aktów normatywnych dotyczących kontrolowanej działalności.

1. Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 1996 r. Nr 67, poz. 329, ze zm.).
2. Ustawy budżetowe na lata 1998 – 2004: na rok 1998 z dnia 19 lutego 1998 r. (Dz. U. Nr 28, poz. 156); na rok 1999 z dnia 17 lutego 1999 r. (Dz. U. Nr 17, poz. 154); na rok 2000 z dnia 21 stycznia 2000 r. (Dz. U. Nr 7, poz. 85); na rok 2001 z dnia 1 marca 2001 r. (Dz. U. Nr 21, poz. 246 ze zm.); na rok 2002 z dnia 14 marca 2002 r. (Dz. U. Nr 30, poz. 275); na rok 2003 z dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. Nr 235, poz. 1981) oraz na rok 2004 z dnia 23 stycznia 2004 r. (Dz. U. Nr 17, poz. 167).
3. Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. z 2000 r. Nr 80, poz. 904, ze zm.).
4. Ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2003 r. Nr 118, poz. 1112, ze zm.).
5. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół (Dz. U. z 2001 r. Nr 61, poz. 624, ze zm.).
6. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 12 lutego 2002 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz. U. Nr 15, poz. 142, ze zm.).
7. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 kwietnia 2004 r. w sprawie szczegółowych zasad sprawowania nadzoru pedagogicznego, wykazu stanowisk wymagających kwalifikacji pedagogicznych, kwalifikacji niezbędnych do sprawowania nadzoru pedagogicznego, a także kwalifikacji osób, którym można zlecić prowadzenie badań i opracowywanie ekspertyz (Dz. U. z 2004 r. Nr 89, poz. 845).
8. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 26 lutego 2002 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. Nr 51, poz. 458 ze zm.).
9. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 12 lutego 2002 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz. U. Nr 15, poz. 142, ze zm.).
10. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz. U. z 2003 r. Nr 6, poz. 69).
11. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 sierpnia 2000 r. w sprawie uzyskiwania stopni awansu zawodowego przez nauczycieli (Dz. U. z 2000 r. Nr 70, poz. 825, ze zm.).
12. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 września 2003 r. w sprawie standardów kształcenia nauczycieli (Dz. U. Nr 170, poz. 1655).
13. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 1 grudnia 1998 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy na stanowiskach wyposażonych w monitory ekranowe (Dz. U. Nr 148, poz. 973).

5.5. Wybrane dane za lata 1998 – 2003 dotyczące standardu technicznego komputerów uczniowskich w pracowniach zakupionych centralnie.

a) pracownie komputerowe standardu PC

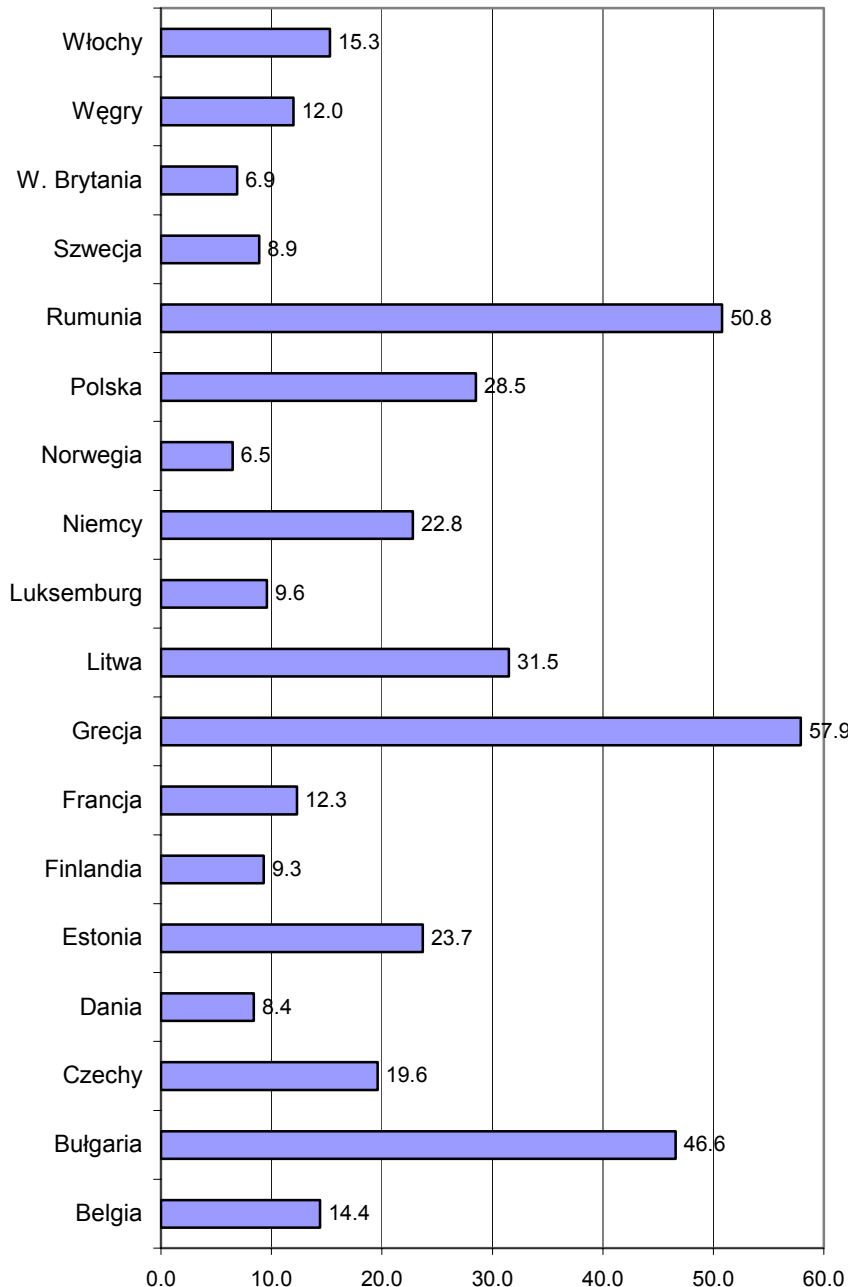
Rok	Częstotliwość procesora	Pamięć operacyjna	Dysk twardy
1998	200 MHz	32 MB	2 GB
1999	333 MHz	32 MB	2 GB
2000	500 MHz	64 MB	9 GB
2001	733 MHz	64 MB	20 GB
2002	1.7 GHz	128 MB	40 GB
2003	2 GHz	256 MB	40 GB

b) pracownie komputerowe standardu Macintosh (minimalne wymagania)

Rok	Częstotliwość procesora	Pamięć operacyjna	Dysk twardy
1998	233 MHz	32 MB	2 GB
1999	333 MHz	32 MB	6 GB
2000	350 MHz	64 MB	6 GB
2001	450 MHz	128 MB	20 Gb
2002	500 MHz	128 MB	20 GB
2003	600 MHz	256 MB	40 GB

Dane MENiS zawarte w programach „Pracownia internetowa w każdej gminie” (1998 r.) oraz „Pracownia internetowa w każdym gimnazjum” (lata 1999 – 2003) ustalające minimalny standard technologiczny komputerów przyjęty w danym roku zakupów.

5.6. Wybrane dane dotyczące liczby dzieci w wieku 15 lat w krajach europejskich przypadających na jeden komputer w szkole.

Wyniki badań finansowanych i publikowanych przez Komisję Europejską w ramach projektu „Eurydice” (Eurydice European Unit - The Information Network On Education In Europe) wchodzącego w skład programu „Socrates” (opublikowane w Brukseli w marcu 2004 r. w raporcie „Key Data on Information and Communication Technology in Schools in Europe” – nr D/2004/4008/8). Dane te obrazują dostępność komputerów dla określonej grupy wiekowej uczniów w statystycznym ujęciu ilościowym, co nie obejmuje faktycznej przydatności tych komputerów w procesie dydaktycznym (w tym m.in. rodzajów i generacji sprzętu komputerowego, stanu ich zużycia oraz daty wyprodukowania znajdujących się w szkołach zestawów komputerów).

5.7. Liczba pracowni komputerowych i komputerów zakupionych centralnie przez Ministerstwo w latach 1998-2004 (I kwartał).

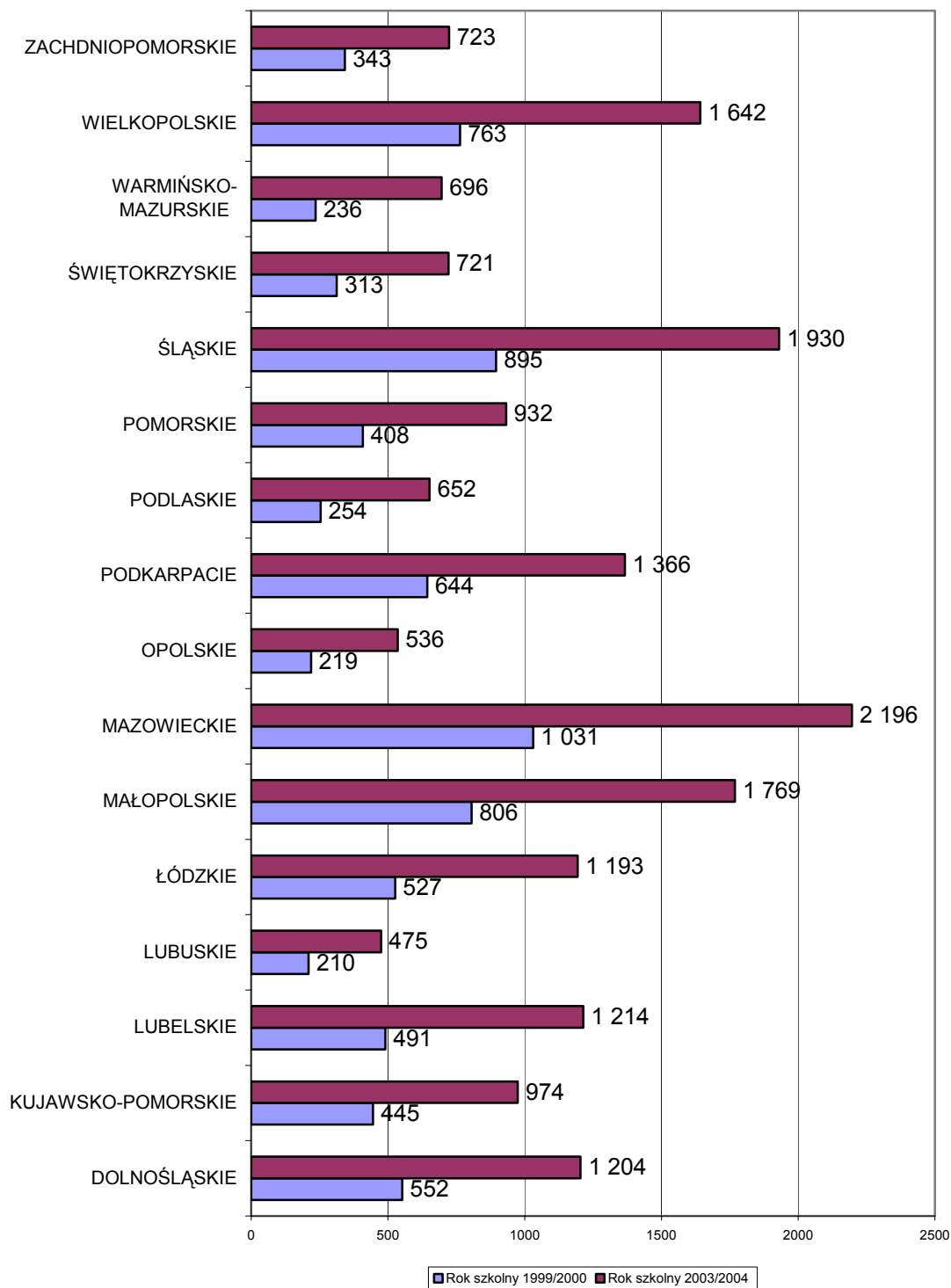
Lp.	Województwo	Liczba pracowni komputerowych (w nawiasach liczba zestawów komputerowych)			Ogółem
		Szkoły			
		podstawowe*	gimnazjalne	ponadgimnazjalne	
1.	dolnośląskie	172 (1.720)	324 (3.144)	146 (2.920)	642 (7.784)
2.	kujawsko-pomorskie	151 (1.510)	317 (3.142)	101 (2.020)	569 (6.672)
3.	lubelskie	213 (2.130)	239 (2.354)	134 (2.680)	586 (7.164)
4.	lubuskie	87 (8.70)	108 (1.056)	69 (1.380)	264 (3.306)
5.	łódzkie	177 (1.770)	258 (2.532)	127 (2.540)	562 (6.842)
6.	małopolskie	185 (1.850)	477 (4.714)	152 (3.040)	814 (9.604)
7.	mazowieckie	334 (3.340)	615 (6.034)	225 (4.500)	1.174 (13.874)
8.	opolskie	71 (710)	118 (1.156)	66 (1.320)	255 (3.186)
9.	podkarpackie	166 (1.660)	398(3.948)	121 (2.420)	685 (8.028)
10.	podlaskie	131 (1.310)	173 (1.710)	70 (1.400)	374 (4.420)
11.	pomorskie	124 (1.240)	308 (3.032)	102 (2.040)	534 (6.312)
12.	śląskie	200 (2.000)	619 (6102)	236 (4.720)	1.055 (12.822)
13.	świętokrzyskie	103 (1.030)	176 (1.736)	70 (1.400)	349 (4.166)
14.	warmińsko-mazurskie	120 (1.200)	190(1.868)	97 (1.940)	407 (5.008)
15.	wielkopolskie	223 (2.230)	471 (4.650)	165 (3.300)	859 (10.180)
16.	zachodnio-pomorskie	126 (1.260)	203 (1.986)	92 (1.840)	421 (5.086)
Ogółem		2.583 (25.830)	4.994 (49.164)	1.973 (39.460)	9.950 (114.454)

* Pracownie dla szkół podstawowych zakupione w 1998 r. kierowano głównie do szkół, w budynkach których planowano powołanie w przyszłości gimnazjów.

5.8. Wybrane dane MENiS dotyczące liczby szkół posiadających pracownie komputerowe oraz komputerów w szkołach przeznaczonych dla uczniów, w tym komputerów posiadających połączenie z internetem (stan na I kw. 2004 r.).

Województwo	Liczba szkół			Liczba komputerów	
	ogółem	w tym posiadających pracownie komputerowe	%	dostępnych dla uczniów	w tym z dostępem do internetu
DOLNOŚLĄSKIE	1 988	1 204	60,56	19 028	14 502
KUJAWSKO-POMORSKIE	1 710	974	56,96	13 569	10 130
LUBELSKIE	2 320	1 214	52,33	16 407	12 760
LUBUSKIE	919	475	51,69	7 150	5 539
ŁÓDZKIE	1 936	1 193	61,62	15 985	11 624
MAŁOPOLSKIE	3 074	1 769	57,55	22 868	17 374
MAZOWIECKIE	3 919	2 196	56,03	33 311	24 612
OPOLSKIE	991	536	54,09	7 279	5 331
PODKARPACKIE	2 291	1 366	59,62	17 366	13 364
PODLASKIE	1 060	652	61,51	8 623	6 703
POMORSKIE	1 576	932	59,14	13 355	10 488
ŚLĄSKIE	3 185	1 930	60,60	27 927	21 223
ŚWIĘTOKRZYSKIE	1 280	721	56,33	8 729	6 132
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	1 442	696	48,27	9 732	7 391
WIELKOPOLSKIE	2 824	1 642	58,14	23 140	17 912
ZACHODNIOPOMORSKIE	1 313	723	55,06	10 695	8 476
RAZEM	31 828	18 223	57,25	255 164	193 561

5.9. Wzrost liczby pracowni komputerowych w szkołach w latach szkolnych 1999/2000 – 2003/2004.

Dane Centrum Obliczeniowego MENiS wg stanu na styczeń 1999 r. i 2004 r.